

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин

(повна найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»**

**МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ**

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти

Групи МЕВЗ-41

Урбан Дарина Валентинівна

(підпис)

Керівник:

д.е.н., професор

Лютак Олена Миколаївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«___» _____ 2023 р.

Д.е.н., професор

Гарант освітньої програми:

Лютак Олена Миколаївна

(підпис)

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: бізнесу та права
Кафедра: міжнародних економічних відносин
Ступінь вищої освіти: бакалавр
Галузь знань: 29 Міжнародні відносини
Спеціальність: 292 Міжнародні економічні відносини
Освітня програма: Міжнародні економічні відносини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ Баула О.В.
«____» _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ Урбан Дарині Валентинівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

- Тема кваліфікаційної роботи Міжнародна інвестиційна діяльність України в умовах глобальної конкуренції
- Керівник роботи Лютак Олена Миколаївна, д.е.н., професор,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання),
затверджені наказом закладу вищої освіти від «27» грудня 2022 року № 972/01-02
- Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 05.06.2023р.
- Вихідні дані до роботи: офіційні дані міжнародних організацій, доповіді провідних дослідницьких центрів, галузевих асоціацій наукові праці відомих вітчизняних та іноземних фахівців у сфері діяльності міжнародних відносин
- Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ. 1.1. Сутність та значення міжнародних інвестицій. 1.2. Підходи до класифікації видів та форм міжнародної інвестиційної діяльності. 1.3. Правове регулювання міжнародної інвестиційної діяльності в Україні в контексті зарубіжного досвіду. РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ. 2.1. Оцінка динаміки надходжень міжнародних інвестицій в Україну. 2.2. Аналіз структури міжнародних інвестицій в економіку України. 2.3. Аналіз надходжень міжнародних інвестицій в Україну з країн Європейського Союзу. Висновки та пропозиції.
- Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу
Лист 1. Мета, завдання дослідження, об'єкт. Лист 2. Порівняльна характеристика прямих та портфельних іноземних інвестицій. Лист 3. Мультиплікативний ефект від здійснення міжнародних інвестицій. Лист 4. Ефекти впливу міжнародних інвестицій на економічний розвиток. Лист 5. Види міжнародних інвестицій. Лист 6. Державне регулювання інвестиційної діяльності. Лист 7. Моделі допуску іноземного капіталу в національну економіку. Лист 8. Обсяг міжнародних інвестицій в Україну за період 2018-2022 рр. млн.дол.США. Лист 9. Динаміка міжнародних інвестицій в Україну, млн.дол. США. Лист 10. Розподіл міжнародних інвестицій в Україну у 2021 році за країнами-інвесторами, млн.дол.США. Лист 11. Структура інвестицій основних країн ЄС до яких інвестує Україна у 2020 році, %. Лист 12. Висновки та пропозиції. Лист 13. Висновки та пропозиції.

7. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Теоретичний розділ</i>	д.е.н., професор Лютак О.М.		
<i>Аналітичний розділ</i>	д.е.н., професор Лютак О.М.		
<i>Висновки та пропозиції</i>	д.е.н., професор Лютак О.М.		

8. Дата видачі завдання «27» грудня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 27.12.2022</i>	<i>виконано</i>
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 16.01.2023</i>	<i>виконано</i>
3	<i>Теоретичний розділ</i>	<i>до 14.02.2023</i>	<i>виконано</i>
4	<i>Аналітичний розділ</i>	<i>до 14.03.2023</i>	<i>виконано</i>
5	<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>до 11.04.2023</i>	<i>виконано</i>
6	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 25.04.2023</i>	<i>виконано</i>
7	<i>Формування додатків</i>	<i>до 09.05.2023</i>	<i>виконано</i>
8	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 16.05.2023</i>	<i>виконано</i>
9	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 23.05.2023</i>	<i>виконано</i>
10	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 02.06.2023</i>	<i>виконано</i>
11	<i>Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту</i>	<i>до 05.06.2023</i>	<i>виконано</i>

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Урбан Д.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

Лютак О.М.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Урбан Д.В. Міжнародна інвестиційна діяльність України в умовах глобальної конкуренції. Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Міжнародні економічні відносини» спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків.

Кваліфікаційна робота бакалавра присвячена вивченню теоретичних засад та практичних аспектів залучення міжнародних інвестицій в умовах глобальної конкуренції. Визначено сутність та значення міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції. Проведено аналіз та оцінку міжнародних інвестицій в економіку України. Розроблено та обґрунтовано заходи щодо стимулювання надходження прямих міжнародних інвестицій в економіку України.

Загальний обсяг роботи 61 сторінки. Робота містить 13 таблиць, 15 рисунків, додатки. Список використаних джерел включає 61 позицію.

Ключові слова: інвестиції, міжнародні інвестиції, інвестиційний клімат, іноземні інвестори, інвестиційна політика, Європейський Союз.

ANNOTATION

Urban D.V. International investment activity of Ukraine in conditions of global competition. Manuscript.

Bachelor's qualifying thesis of the OP "International Economic Relations" specialty 292 International Economic Relations. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2023.

The bachelor's qualification work consists of an introduction, two sections, conclusions and proposals, a list of used sources, appendices.

The bachelor's qualification work is devoted to the study of the theoretical foundations and practical aspects of attracting international investments in the conditions of global competition. The essence and significance of the international investment activity of Ukraine in the conditions of global competition is determined.

The essence and significance of the international investment activity of Ukraine in the conditions of global competition is determined. An analysis and evaluation of international investments in the economy of Ukraine was carried out. Measures to stimulate the inflow of direct international investments into the economy of Ukraine have been developed and substantiated.

The total volume of work is 61 pages. The work contains 13 tables, 15 figures, appendices. The list of used sources includes 61 positions.

Key words: investments, international investments, investment climate, foreign investors, investment policy, European Union

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	9
1.1. Сутність та значення міжнародних інвестицій	9
1.2. Підходи до класифікації видів та форм міжнародної інвестиційної діяльності	18
1.3. Правове регулювання міжнародної інвестиційної діяльності в Україні в контексті зарубіжного досвіду	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	31
2.1. Оцінка динаміки надходжень міжнародних інвестицій в Україну	31
2.2. Аналіз структури міжнародних інвестицій в економіку України	41
2.3. Аналіз надходжень міжнародних інвестицій в Україну з країн Європейського Союзу	45
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

В сучасних умовах глобалізації економічної системи роль міжнародних інвестицій полягає не тільки в сприянні до залучення необхідних обсягів капіталу, але й використанні сучасних технологій, висококваліфікованих менеджерів та необхідних методів управління. Зазвичай, переваги мають держави, які активно долучаються до формування міжнародного інформаційного та науково-технічного обміну. У той же час, глобалізація сучасних світогосподарських зв'язків за участю міжнародних інвестицій досить часто супроводжується диверсифікованістю різних форм та напрямків міжнародної конкуренції, що пов'язана з трудовими, інтелектуальними ресурсами.

Питання про місце та сучасну роль України на глобальному ринку прямих іноземних інвестицій є першочерговим та вирішальним фактором у подальшому зростанні економіки України, для цього важливо визначити сучасні умови, рівень, форми та способи інтеграції держави насамперед у міжнародний ринок капіталу та світове господарство. З огляду на це, для подальшого ефективного залучення міжнародних інвестицій в домінуючі напрямки та сфери соціально-економічного розвитку кожної держави є необхідною системна науково-обґрунтована економічна політика щодо активізації прямих іноземних інвестицій та ефективного формування сприятливого інвестиційного клімату, що відповідає довгостроковій стратегії розвитку держави на інноваційній основі та перспектив подальшої структурної трансформації економіки.

Дослідженням даної проблематики постійно займаються такі вчені-науковці: В.Г.Федоренко, Т.В.Майорова, А.А. Пересада, С.М.Макуха, О.Д.Вовчак, Б.В.Губський, В.А. Степаненко, С.М. Тесля.

Метою даного дослідження є поглиблення теоретичних засад формування дієвої політики залучення міжнародних інвестицій в економіку України в умовах глобальної конкуренції.

Для досягнення даної мети необхідно виконати наступні завдання:

- дослідити суть та значення міжнародних інвестицій;
- охарактеризувати види та форми міжнародних інвестицій;
- вивчити принципи правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні та іноземний досвід залучення міжнародних інвестицій;
- зробити оцінку надходжень міжнародних інвестицій в Україну;
- дослідити структуру міжнародних інвестицій в Україну;
- провести ґрунтовний аналіз надходжень міжнародних інвестицій в Україну з країн ЄС.

Об'єктом дослідження є стратегічні напрями вдосконалення процесу залучення міжнародних інвестицій в умовах глобальної конкуренції.

Предметом дослідження є теоретичні основи формування політики активізації залучення міжнародних інвестицій в умовах глобальної конкуренції.

Методологічною та теоретичною базою дослідження є прогресивні концепції і погляди, що запропоновані в працях зарубіжних і вітчизняних науковців з теорії інвестицій, що виокремлюють цілі та механізми їх реалізації, описують особливості залучення міжнародних інвестицій в економіку сучасної України. У даному дослідженні використано системний підхід до наукового пізнання та загальнонаукові методи пізнання, такі як:

- системно-генетичний підхід застосовувався при вивченні теоретичних основ міжнародних інвестицій;
- структурно-функціональний підхід було використано для характеристики чинників впливу та принципів реалізації міжнародного інвестування в Україні;
- - системний підхід використовувався при дослідженні проблем та перспектив залучення міжнародних інвестицій у господарський комплекс України.

Інформаційною базою дослідження є укази Президента України; нормативні та законодавчі акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України,

статистичні матеріали Державного комітету статистики України та Національного Банку України.

Дане дослідження пройшло апробацію на Міжнародному семінарі «Транскордонне співробітництво як форма розвитку міжнародної інтеграції» (20 травня 2022 р), II студентському науковому семінарі «Міжнародні економічні відносини в контексті викликів і загроз XXI століття» (27 травня 2022 р).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

1.1. Сутність та значення міжнародних інвестицій

Важливою умовою подальшої ринкової трансформації та активізації інвестиційної діяльності є залучення міжнародних інвестицій. Нагальна проблема залучення міжнародних інвестицій в економіку постійно актуалізується, адже іноземний капітал забезпечує ефективний економічний розвиток, успіх державної економічної стратегії, сприяє стабільному прискоренню економічного та технічного прогресу, оновленню та осучасненню матеріально-технічного забезпечення.

Залучення міжнародних інвестицій відіграє важливу роль для економіки країни, адже вони є безперервним джерелом залучення капіталовкладень, причому досить ефективно сприяють поширенню інновацій, та загальному збільшенню продуктивності праці, а, отже, підвищенню рівня життя та добробуту населення.

Поряд з іноземним капіталом кожна галузь, регіон та підприємства матимуть усі складові ринкової системи, а саме, повноцінного власника, приаблиого інвестора, підприємця, та новітні технології, інновації, техніку, нові ринки постачання сировини та збуту продукції, пропозиції робочих місць, що призведе до підвищення кваліфікації кадрів та зростання їх заробітної плати [23, с.26].

Інвестиції як економічна категорія стали поширеними у вітчизняній теорії та практиці у 90-х роках ХХ століття на початковому етапі ринкової трансформації суспільства. З моменту приєднання України до ринкової системи господарювання все більше уваги науковців приділялось з'ясуванню економічної сутності інвестицій. Попри це й дотепер не сформоване універсальне визначення терміну «інвестиції», що б відповідало всім потребам теорії і практики господарювання.

Дана ситуація зумовлена широким діапазоном даної різносторонньої економічної категорії [8, с. 201].

Характеризуючи економічну сутність інвестицій, варто зазначити, що в сучасній вітчизняній та іноземній економічній літературі, в залежності від мети дослідження, даний термін може трактуатись неоднозначно – або вузько, або досить широко.

На сьогодні прийнято виділяти два підходи до визначення терміну «інвестиція». Частина авторів вважає, що етимологія даного слова указує на спорідненість з латинським «investio», що означає «одягати». Інші ж притримуються теорії, що даний термін походить від латинського «invest», тобто вкладати [28, с. 261]. Проте, подане тлумачення не висвітлює всю ширину спектру економічних відносин, тісно пов'язаних з інвестиційними процесами (мета інвестування, форми, об'єкти та суб'єкти вкладення капіталу тощо)

Якщо розглядати інвестиції у більш широкому визначенні, то це - вкладення капіталу задля його подальшого збільшення. Приріст капіталу повинен бути достатнім для компенсації використання коштів [62, с.7].

«У Законі України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. у ст.1 визначено, що інвестиціями є «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [44].

В.Г. Федоренко представив «інвестиції, як вкладання капіталу з метою подальшого його збільшення, а приріст капіталу в результаті його інвестування є компенсацією за ризик втрат від інфляції та недоотримання процентів від банківських вкладень капіталу» [62, с.7].

Т.В. Майорова трактує інвестиції вже, «як складне та змістовне поняття, що інтегрує в собі різні економічні процеси, які впливають на виробництво, розподіл,

обмін та споживання національного продукту, тобто вони є фундаментальною основою суспільного відтворення» [29, с.8].

А.А. Пересада вважає іноземними інвестиціями «запозичені й кредитні ресурси міжнародних інвестиційних інституцій, зарубіжних корпорацій і фірм, спільних підприємств» [39, с.11].

Як зазначає С.М. Макуха «іноземне інвестування – це та сфера життєдіяльності держави, яка значною мірою забезпечує соціально-економічний прогрес держави і визначає її міжнародний статус. Оптимальна структура іноземних інвестицій стимулює інноваційний тип розвитку на основі економіки знань та інформаційного суспільства» [3, с. 31]

На макрорівні інвестиції визначають, як частину валового внутрішнього продукту, не спожиту в поточному періоді, з метою використання для майбутнього приросту капіталу в економіці. Якщо ж розглядати інвестиції на мікрорівні, то їх можна охарактеризувати як процес створення виробничого потенціалу [33, с. 8].

Основне визначення міжнародних інвестицій сформулювали експерти Міжнародного валютного фонду (МВФ) в 1977 р. та Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) в 1983 р: «інвестиції можна віднести до міжнародних, якщо вони здійснюються за межами національних кордонів задля розширення виробництва товарів та послуг» [40].

Дана дефініція має макроекономічний характер та згідно з цим визначає категорії потоків капіталу, що належать до ПЗІ. В такому контексті характерним є концентрація уваги саме на чистих капітальних потоках.

На думку О.Д. Вовчака міжнародні інвестиції – це найпоширеніша форма експорту приватного капіталу, яка сприяє встановленню високоефективного контролю і передає право безпосереднього розпорядження іноземній компанії [6].

Б.В. Губський трактує термін «Міжнародні інвестиції як вкладення капіталу задля отримання підприємницького прибутку (доходу), та вкладення, які

спричинені довгостроковим економічним інтересом і надають інвесторові контроль над об'єктом інвестування» [58, с.133]. Особливістю цього визначення є його лаконічність та концентрація на найістотніших чинниках.

В.А. Степаненко вважає, що «Міжнародні інвестиції, за яких іноземна компанія, що їх здійснює, зберігає за собою значний контроль над підприємством, в яке їх вкладають» [58, с.133].

Міжнародні інвестиції є допоміжним джерелом нагромадження, що значно примножує ресурси для відновлення та розширення основного капіталу. Міжнародні інвестиції сприяють активізації включення в господарський процес трудового, виробничого та природного потенціалу, що раніше використовувався ірраціонально.

У табл.1.1. предсталено основні підходи до визначення поняття «міжнародні інвестиції»

Таблиця 1.1. - Підходи до визначення поняття «міжнародні інвестиції»

Автор	Визначення поняття «міжнародні інвестиції»
МВФ та ОЕСР	Міжнародні інвестиції здійснюються за межами національних кордонів задля метою розширення виробництва товарів та послуг з метою імпортування
О.Д. Вовчак	Міжнародні інвестиції – це основна форма експорту капіталу, що сприяє встановленню ефективного контролю і надає право безпосереднього розпорядження іноземною компанією
Б.В. Губський	Міжнародні інвестиції – це вкладення капіталу задля отримання підприємницького прибутку (доходу), та вкладення, що спричинені довготерміновим економічним інтересом
В.А. Степаненко	Міжнародні інвестиції - це інвестиції, за яких іноземна компанія, яка закріплює за собою контроль над підприємством, в яке їх вкладають
С.М. Тесля	Міжнародні інвестиції – це матеріальний та нематеріальний капітал, що вкладають держава, компанія або підприємець в інші закордонні підприємства задля отримання підприємницького прибутку, при умові довгострокового економічного інтересу

Джерело: складено на основі [58, 39, 50, 40, 6, 48]

Узагальнюючи значну кількість різних науково обґрунтованих підходів щодо визначення поняття «міжнародні інвестиції» (табл. 1.1), можна прийти до висновку, що «міжнародні інвестиції» необхідно розглядати як внесення певного капіталу у підприємство за межами країни, що, в свою чергу, забезпечує отримання довготривалого економічного інтересу.

Для формування чіткішого уявлення про міжнародні інвестиції проведемо порівняльний аналіз прямих і портфельних іноземних інвестицій (табл. 1.2).

Таблиця 1.2. - Порівняльна характеристика прямих та портфельних іноземних інвестицій

Характеристика	Прямі іноземні інвестиції	Портфельні іноземні інвестиції
Інвестор	Підприємницька діяльність за кордоном для отримання прибутку (доходу)	Перерозподіл фінансових активів у міжнародному масштабі; використання відмінностей в оподаткуванні
Об'єкт інвестування	Активи підприємства	Придбання лише цінних паперів
Тривалість здійснення	Довгостроковий характер	Часто є короткостроковими
Рівень поінформованості інвестора	Високий рівень	Низький рівень
Ліквідність	Є менш ліквідними, виходячи з їхньої структури	Є більш ліквідними
Мета інвестування	Одержання підприємницького прибутку (доходу)	Одержання прибутку на капітал (дивідендів)
Рентабельність	Висока рентабельність	Невисока рентабельність

Джерело: складено на основі [48, с. 28-31]

Проте вище зазначені відмінності між прямими та портфельними інвестиціями на новітньому етапі розвитку не є вирішальним [36, с.12].

Рівень привабливості кожної країни для міжнародних інвестицій залежить від ряду визначальних факторів, які подано у табл.1.3.

Таблиця 1.3. - Основні фактори, що визначають надходження міжнародних інвестицій

Економічні умови	Ринки	Розмір та рівень доходів; стабільність та перспективи росту; дистриб'юторські моделі; структура попиту.
	Ресурси	Природні ресурси тамісце розташування.
	Конкурентоспроможність	Доступність робочої сили, здатність навчатися; управлінські здібності; доступність факторів виробництва; існуюча інфраструктура.
Стратегія іноземних інвесторів	Сприйняття ризику	Сприйняття ризику та стабільність політики, що проводиться.
	Розташування та постачання	Стратегії компаній, що пов'язані з місцем розташування, постачанням сировини та комплектуючих.

Джерело: складено на основі [52]

Кожен тип міжнародних інвестицій оцінюється за власною шкалою пріоритетності, що базується на цих факторах, та передбачає використання своєї унікальної стратегії залучення інвестицій. Також, за результатами досліджень, макроекономічна стабільність, добре розвинена інфраструктура, зрозумілість процедури приватизації, форми власності на землю, послідовність та ліберальність законів, норм, передбачуваність, транспарентність та кваліфікована робоча сила входять до числа факторів, що мають найбільший вплив на ухвалення інвесторами рішень про пряме іноземне інвестування [52].

Прийняття позитивного чи негативного рішення про інвестування в кожен з держав залежить, перш за все, від мотивів інвестора, з іншого ж боку, є одним із найвпливовіших факторів сприяння розвитку економіки країни-реципієнта.

Проте, вкладення в національну економіку може мати й негативні наслідки, тому для уникнення цієї проблеми надзвичайно важливим є вивчення всіх ймовірних чинників впливу даних інвестицій на економічний та соціальний розвиток країни. Класифікацію мотивацій прямого міжнародного інвестування представлено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4. - Класифікація мотивацій міжнародного інвестування

Надлишкові (дешеві) фактори виробництва	Дешева робоча сила
	Доступність капіталу
	Доступні ресурси
Інфраструктура	Близькість до споживача
	Наявність доріг, мостів та летовищ
	Можливість подолання торговельних бар'єрів
	Низькі податки на доходи
	Стабільність економічного та політичного середовища
Інші	Диверсифікація ризику
	Захист власних розробок
	Розширення виробничих потужностей
	Наявність інших інвесторів
	Імідж / PR

Джерело: складено на основі [35, с. 127].

Іноземний капітал збільшує внутрішні джерела фінансування інвестицій. Вакуум в деяких аспектах відтворення, що зумовлений вивезенням капіталу з країни, заповнюється значною мірою імпортом іноземного капіталу. Забезпечуючи фінансові надходження, ввезення капіталу в його тій чи іншій формі забезпечує послаблення тиску кредитної сфери країни проникнення. Даний знижувальний вплив на відсоткову ставку банківських кредитів відіграє роль додаткового стимулу до внутрішнього інвестування.

З об'єктивних причин іноземний капітал не може функціонувати як незалежна самозростаюча вартість, не залучаючи при цьому місцеві продуктивні сили. У такому випадку іноземні інвестиції здатні вагомо підвищити ефективність виробництва та сприяти подальшому розширенню ринку збуту шляхом підвищення технічного рівня і збільшення коефіцієнту корисної дії (через встановлення сучасного високоефективного устаткування, застосування нових технологій виробництва), а також завдяки поглибленим маркетинговим дослідженням, покращенню організації та керування виробництвом і збутом, впровадженню схем промислової логістики тощо.

Також варто зазначити, що масштабування виробництва з іноземною участю, що супроводжується залученням місцевих субпостачальників, сприяє розвитку суміжних галузей. Як наслідок, зростання економіки приймаючої країни в цілому

прискорюється та з'являється додатковий попит на інженерів, науковців та кваліфіковану робочу силу.

Крім того, залучення іноземних фірм-експортерів, призводить до зростання експортних доходів приймаючої країни та збільшення внеску цих же доходів у приріст її ВВП. Масштабування експорту, насичення його виробами сучасного машинно-технічного комплексу, сформованого на території країни-реципієнта, динамізує її економічний розвиток і надає йому стійкості. Тобто очевидно, що в даному випадку ставка робиться на те, що комплекс, розрахований спочатку на зовнішній попит, згодом частково буде переключений на обслуговування внутрішнього ринку. Як наслідок, зросте техно- та наукоємність внутрішніх інвестицій і місцевого виробництва. У той же час іноземна фірма-експортер часто йде на створення стратегічних альянсів з місцевими виробниками, відкриваючи їм таким чином вихід на світовий ринок.

До невід'ємних переваг іноземного капіталу можна також віднести податкові надходження та заробітну плату працівників, що є додатковим надходженням до бюджету, в свою чергу перманентно сприяє розвитку інфраструктури та збільшенню соціальних виплат [17, с. 187].

Таким чином, іноземні інвестиції сприяють створенню мультиплікативного ефекту, що можна представити у вигляді схеми [17, с.188], що подано на рис.1.1.

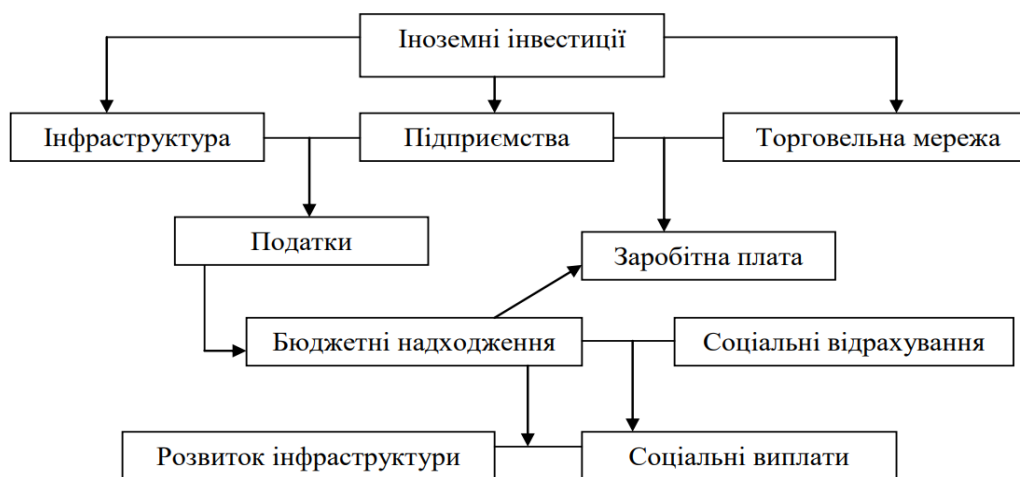

Рисунок 1.1. Мультиплікативний ефект від здійснення міжнародних інвестицій

На рисунку 1.1 можна простежити яким чином міжнародні інвестиції здійснюють вплив на соціально-економічний розвиток держави. Зазвичай прийнято виділяти прямі та непрямі шляхи (ефекти) впливу міжнародних інвестицій на економіку країни:

- прямі ефекти впливу відносяться безпосередньо до підприємств, які стають об'єктами інвестування, або до тих, що створені на кошти іноземного інвестора.

- непрямі ефекти впливу міжнародних інвестицій в економічній літературі також називають екстерналіями. Вони демонструють вплив на інші місцеві підприємства, що не є об'єктами міжнародних інвестицій.

Вертикальні екстерналії наявні тоді, коли між підприємствами-отримувачами та локальними підприємствами без інвестицій формуються вертикальні зв'язки, що юридично врегульовуються угодами щодо купівлі-продажу, отримання ліцензії, підпорядкування тощо.

Прямі і непрямі ефекти впливу міжнародних інвестицій на економіку мають позитивний або негативний характер [41], що подано на рис.1.2.

Рисунок 1.2. Ефекти впливу міжнародних інвестицій на економічний розвиток

Зрозуміло, що дані варіанти впливу можуть мати вагомий вплив, а можуть і не мати. Простежити за цим впливом прямих ефектів у сучасних умовах значно легше,

ніж за впливом екстерналій. Адже досить часто в економіці країни позитивні непрямі ефекти інвестицій відсутні.

З огляду на сказане, слід розуміти, що розвиток ринкових відносин кожної країни не може відбуватись без постійного залучення міжнародних інвестицій. Адже міжнародні інвестиції є базою розвитку підприємств, галузей та економіки країни загалом. Без надійних основ інвестиційної діяльності, важко сподіватися на подальший ефективний розвиток національного виробництва, науково-технічний та соціальний прогрес.

1.2. Підходи до класифікації видів та форм міжнародних інвестицій

Проблема вивчення міжнародних інвестицій є об'єктом дослідження багатьох вчених. Міжнародні інвестиції можна також поділити на горизонтальні, вертикальні та конгломератні, а також ті, що орієнтовані на постачання і збут [52] (рис.1.3).

Рисунок 1.3. Види міжнародних інвестицій

Суть горизонтальних інвестицій полягає в перенесенні за кордон виробництва продукції, що раніше виготовлялася інвестором в його країні. Часто такі релокації

виробництва спричинені високими транспортними витратами, митними перешкодами або ефектом масштабу.

Підприємства, що виникають в результаті здійснення іноземних інвестицій даного типу, вважають інтегрованими горизонтально. Такий вид інвестиції найчастіше стосується сфери виробництва, проте є характерним й для інших сфер діяльності фірми. Вертикальні ж інвестиції мають відношення щонайменше до двох сфер діяльності фірми. Вони, в свою чергу, можуть бути орієнтовані «вперед» – переміщуючись або від сфери постачання до сфери виробництва, або від сфери виробництва до сфери збуту.

Такі інвестиції, як конгломератні, не пов'язуються з фактичною діяльністю підприємства, що інвестує. Зазвичай мотивом інвестиції даного типу є диверсифікація діяльності [1, с.295].

Для інвестицій ж, що орієнтовані на постачання, мотивом є можливість залучення напівфабрикатів та/або сировини, необхідних для виробництва. В даному випадку фундаментальне значення мають витрати на виробничі чинники, а також перспектива впливу на всіх постачальників виробів, що є необхідними для виробництва.

Поряд з тим інвестиції, які спрямовані на збут, залежно від поставлених цілей підприємства можуть бути спрямовані на материнський ринок інвестора чи на експорт. Зазвичай це залежить від основних цілей, поставлених підприємством [18, с.94].

Відповідно до чинного законодавства України міжнародні інвестиції можуть здійснюватись в кількох різних формах в залежності від деяких факторів [44], що подано на рис. 1.4.

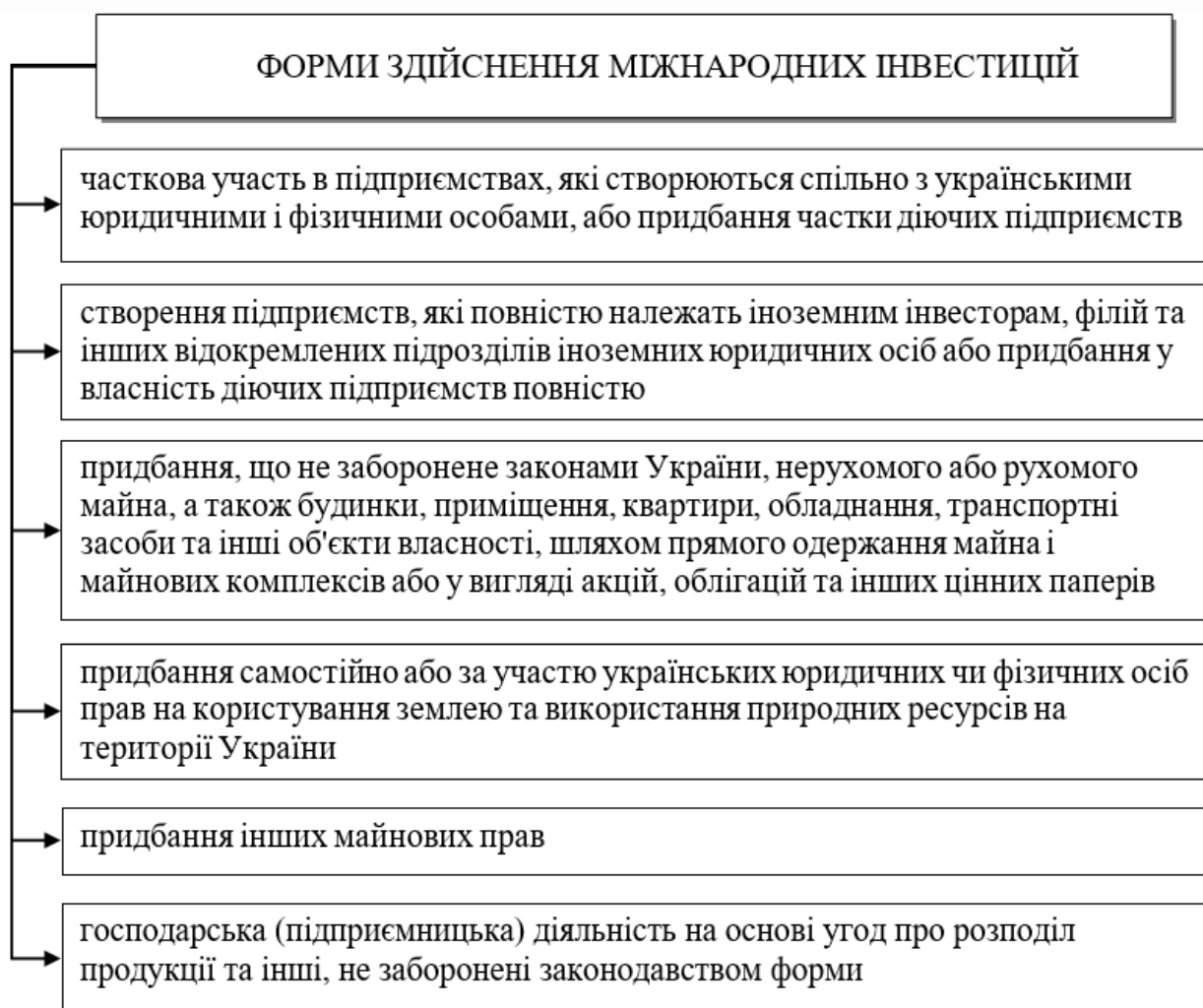

Рисунок 1.4. Форми здійснення інвестицій в економіку України

Найчастіше до міжнародного інвестування відносять такі форми як: придбання акцій підприємства; заснування підприємства або його структурного підрозділу; міжкорпораційне (в межах структурних підрозділів ТНК) переведення капіталу [35, с.127].

В міжнародній літературі поширеними і загальновідомими є такі форми здійснення міжнародних інвестицій [3, с. 306], які подано на рис.1.5:

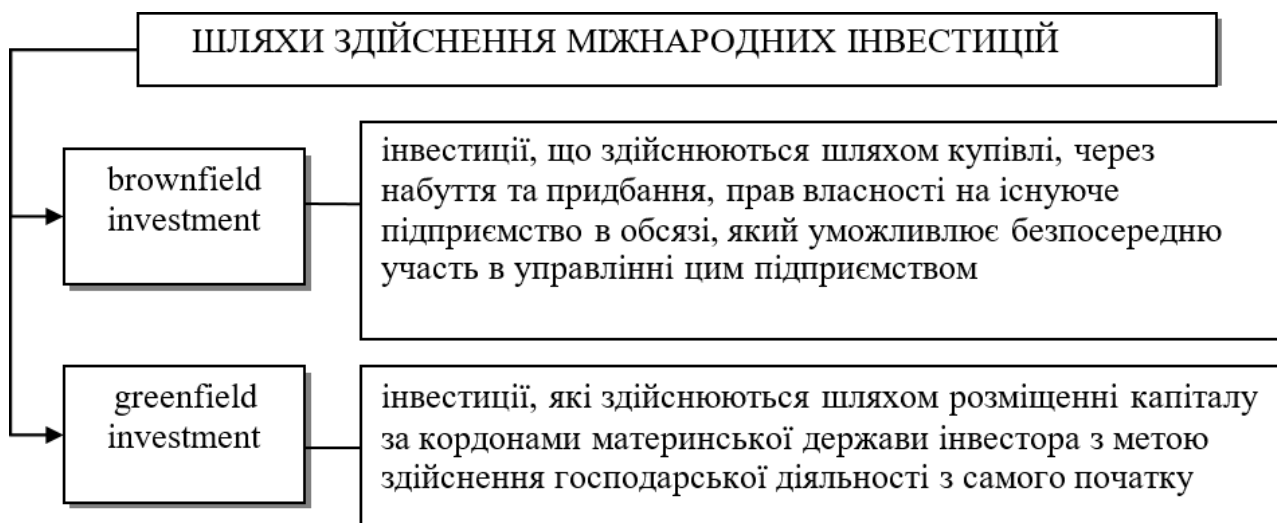

Рисунок 1.5. Шляхи здійснення міжнародних інвестицій

1. Міжнародні інвестиції, спрямовані на створення нових підприємств (greenfield investments) – іншими словами, ці інвестиції вкладаються у виробничі потужності, що створюються і впроваджуються іноземними інвесторами самостійно від самого початку до завершення, а тому передбачають організацію діяльності підприємства від самого початку.

2. Поглинання та злиття (merges and acquisitions).

Придбання діючого підприємства є підвидом цієї форми (brownfield investments), коли інвестиції вкладаються у вже існуюче виробництво або інші активи з метою подальшої переорієнтації виробництва чи надання нових послуг.

3. Створення спільних підприємств (СП) (joint ventures).

Допоки у теорії МІ не існує чіткої системи їх класифікації, тому що існують розбіжності в розподілі іноземних інвестицій на певні види та підвиди за ступенем їх деталізації та певними ознаками. Спробуємо дослідити основні з них.

1. За формою інвестування:

- купівля цінних паперів та нематеріальних активів, що надають можливість контролю;
- придбання частки існуючих українських підприємств;

- угоди про сумісну господарську діяльність та подальший розподіл продукції;

- купівля прав на експлуатацію земельних ділянок і природних ресурсів в Україні;

- інші не заборонені законодавством форми.

2. За типом інвестованих активів: національна валюта України, іноземна валюта, майно (рухоме і нерухоме), цінні папери, грошові вимоги та права на них, права на здійснення господарської діяльності та інші активи [31, с.447].

3. За формою власності: приватні, державні, міжнародних організацій, недержавних організацій, змішані [27, с. 184].

4. За метою інвестиційної діяльності: досягнення фінансової та підприємницької мети.

5. За геополітичною спрямованістю: країни, що розвиваються, розвинені країни, інтернаціональні.

6. За сферою використання:

- економічні: інвестиції у підприємницьку діяльність суб'єктів господарювання;

- політичні: інвестиції, що спрямовані на проведення передвиборних компаній;

- соціальні: інвестиції на утримання соціальної сфери [37, с.329].

7. За величиною: малі (розміром до 10 тис.дол.), середні (розміром до 100 тис.дол.) та великі (розміром більше 100 тис.дол.).

8. За джерелом інвестування:

- Первинні (вкладаються вперше);

- реінвестиції (доходи спрямовані на розширення виробництва) [27, с. 184].

Отже, виходячи з вищевикладеного, доцільно охарактеризувати і систематизувати класифікацію, що подана у додатку А.

Системний підхід дослідження міжнародного інвестування, регулювання та управління передбачає необхідність класифікувати за складом іноземних інвесторів. Відповідно до чинного законодавства [9] до іноземних інвесторів можуть відноситися такі суб'єкти:

- юридичні особи, що створені відповідно до закондонного законодавства відмінного від вітчизняного законодавства;
- іноземці та особи без громадянства, які не проживають на території України;
- іноземні суб'єкти інвестування відповідно до чинного законодавства;
- інші держави;
- міжнародні урядові та неурядові організації.

Отже, процес міжнародного інвестування є багатограним, складним та динамічним явищем міжнародних економічних відносин. З огляду на необоротність процесів глобалізації економічної системи, детальна класифікація МІ сприяє пізнанню сутності, що є необхідним підґрунтям для подальшого прийняття управлінських рішень.

1.3. Правове регулювання міжнародної інвестиційної діяльності в Україні в контексті зарубіжного досвіду

З метою підвищення інвестиційної активності вітчизняних підприємств на державному рівні потрібно в першу чергу сформулювати та реалізувати комплексну інвестиційну політику, спрямовану на створення суб'єктам господарювання належних умов для залучення та спрямування ресурсів на потреби розширеного виробництва основних засобів та подальшого забезпечення високоефективного і відповідального використання цих коштів, застосування грамотної інвестиційної політики.

Одним із найважливіших засобів державної підтримки інвестиційної діяльності є відповідне регулювання інвестиційної діяльності та забезпечення

привабливих умов для сторони інвесторів. Основна мета регулювання інвестиційних процесів полягає у забезпеченні функціонування економічних, науково-технічних, соціальних програм розвитку суспільства і державна підтримка інвестування.

Вітчизняні органи державного регулювання інвестиційної діяльності: Національний банк України, Міністерство економіки України, Національне агентство з іноземних інвестицій та розвитку та інші галузеві міністерства та відомства [4].

«Ефективне формування правової основи діяльності суб'єктів інвестиційної діяльності є однією з важливих економічних функцій держави у ринковій економіці. Створення правової бази передбачає прийняття законів, що регулюють економічну діяльність суб'єктів інвестування та контроль їх виконання. Головною метою інвестиційного законодавства є створення сприятливого середовища.

Незважаючи на значну кількість правових документів, недосконалість та нестабільність українського законодавства є однією з основних причин гальмування розвитку інвестиційної діяльності» [57, с.145].

В Україні створено нормативно-правову базу для здійснення інвестиційної діяльності, що включає в себе понад 160 правових та нормативних документів (законів, указів, положень, постанов, інструкцій) [32, с.64].

На сьогоднішній день інвестиційна діяльність в Україні регулюється такими нормативно-правовими актами: ЗУ «Про інвестиційну діяльність», ЗУ «Про захист іноземних інвестицій на Україні», ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність», ЗУ «Про інститути спільного інвестування», ЗУ «Про режим іноземного інвестування», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну діяльність за участю іноземного інвестора» [19, с.98].

Деякі положення є досить неоднозначними та суперечливими, а внесення змін та доповнень до цієї бази часто навіть погіршують ситуацію та умови для іноземних інвесторів. Проте, не дивлячись на вагомий кількість нормативно-правових актів,

недосконалість чинного законодавства на даному етапі є однією з основних причин гальмування розвитку інвестиційної діяльності.

В Україні правове забезпечення інвестиційної діяльності було започатковано ще в 1991 р. Законом України «Про інвестиційну діяльність». У ньому зазначається, що відповідно до основних статей ст.11 та ст. 12 відбувається регулювання інвестиційної діяльності [49].

Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» існують наступні і правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності:

- національний режим, що передбачає обсяг прав та обов'язків іноземних суб'єктів в господарській діяльності. Національний режим застосовується для всіх видів господарської діяльності іноземних суб'єктів та щодо експортно- імпорتنих операцій іноземних суб'єктів господарської діяльності;

- режим найбільшого сприяння означає, що іноземні інвестори мають права та пільги щодо мит, податків та зборів, якими користується та будуть користуватися в рамках спеціального режиму;

- спеціальний режим застосовується до територій спеціальних економічних зон та до територій митних союзів, до яких входить Україна [43].

Державне регулювання – це поєднання інструментів, за допомогою яких відповідні органи держави впливають на зростання ефективності реального інвестування [55, с.29], що подано на рис.1.6.

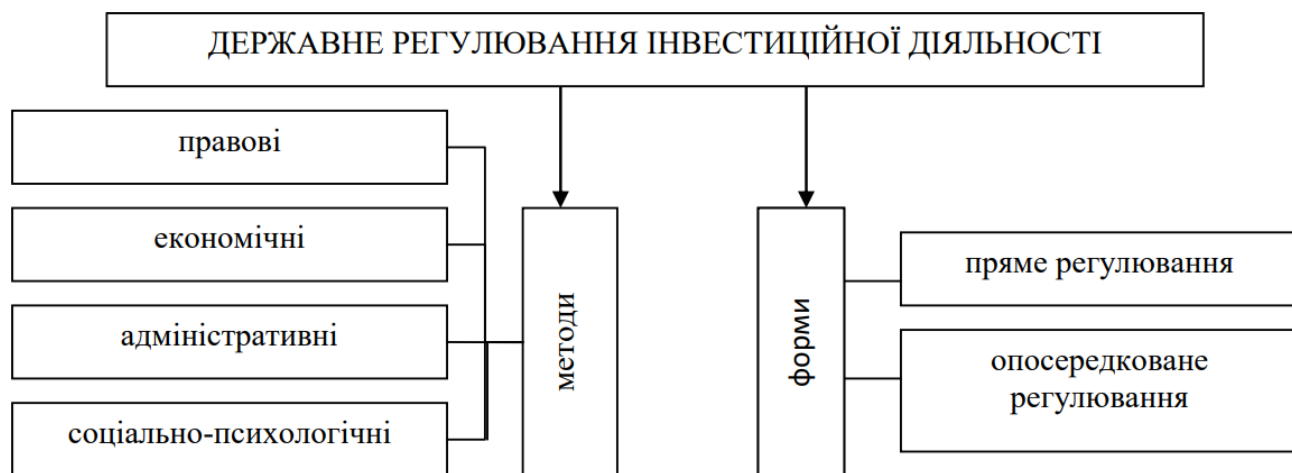

Рисунок 1.6. Державне регулювання інвестиційної діяльності

Державне регулювання інвестиційної діяльності регулюється шляхом прямого та непрямого втручання в інвестиційну діяльність [26, с. 325], (рис.1.7).

Рисунок 1.7. Форми державного регулювання інвестиційної діяльності

Основними методами державного регулювання інвестиційної діяльності є:

- економічні: реалізуються через здійснення фіскальної політики, пільгових кредитів, систему державних дотацій;
- правові: реалізуються через систему господарських, цивільних, процесуальних правових норм та арбітражну практику;
- соціально-психологічні: орієнтуються на формування та розвиток ідеології та виховання менталітету громадян та суспільства в цілому завдяки діяльності організаційно оформлених інститутів;
- адміністративні: сприяють регулюванню питань охорони прав власності.

Слід також звернути увагу на те, що в Україні для створення відповідного оточення, яке б мало позитивно вплив на залучення міжнародних інвестицій, насамперед не вистачає орієнтованої на ринок законодавчої бази. Правове поле, яке

б могло згенерувати сприятливий для залучення міжнародних інвестицій клімат, має відповідати таким трьом вимогам:

1. приватні інвестори повинні бути впевнені щодо надійного захисту своїх інвестиції на правовому рівні;

2. інвестори повинні бути переконані в ефективності та дієвості цих регулюючих законів: найбільш досконале законодавство не має ніякої змісту, якщо не реалізується в практиці і є лише номінальними. Це говорить про те, що інвесторів особливо цікавить саме практичне застосування законодавства – ефективність юридичних процедур та правова справедливість судової системи;

3. для інвесторів також важливим критерієм є стабільність правової системи, оскільки безкінечні зміни в законодавстві можуть серйозно підривати їх довіру [20].

Маючи на меті, провести якомога цілісніше дослідження регуляторного потенціалу держави в інвестиційному полі пропонуємо зробити класифікацію факторів державного регулювання інвестиційної діяльності, поданих в табл.1.6

Таблиця 1.6. - Класифікація факторів державного регулювання інвестиційної діяльності

Ознака	Види	Характеристика
1. За формами державного регулювання	гарантії прав і законних інтересів суб'єктів інвестиційної діяльності	
	засоби встановлення умов ведення інвестиційної діяльності	
	засоби нагляду та контролю інвестиційної діяльності	
2. За правовим регулюванням	стимулюючі	спонукають до законослухняної діяльності
	обмежуючі	стримування протизаконних дій, що створюють умови для задоволення інтересів щодо охорони та захисту
	нейтральні	без ознак обмежень
3. За структурою	дискретні	самостійні щодо правового регулювання
	комплексні	складаються з кількох окремих частин
5. За рівнем застосування	макрорівень	сприяють державному регулюванню інвестиційної діяльності
	мікрорівень	спрямовані на модифікації параметрів господарської діяльності

Джерело: складено на основі [55, с.28-29].

Для прийняття активної участі держави в інвестиційних процесах необхідна розробка моделі гнучкої інвестиційної політики, спрямованої на усунення перешкод та впровадженню нових стимулів для інвестування.

Основними напрямками інвестиційної політики в Україні повинні бути:

- створення надійних джерел інвестування;
- зростання динаміки інвестування у високотехнологічні сфери;
- створення оптимальних механізмів управління інвестиційною діяльністю;
- оновлення морально та технічно застарілих основних засобів;
- отримання іноземних кредитів [60, с.74].

29 вересня 2010 р. Кабінет Міністрів України прийняв Концепцію Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2016 – 2020 рр.[46], яка передбачає реалізацію активної політики на засадах розвитку системи державного інвестування, оптимізації та посилення прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства та сприянню залучення приватних інвестицій в реальний сектор економіки.

Ефективна державна політика стимулюватиме збалансований розвиток державного і приватного секторів шляхом заочення до інвестування.

Отже, можна дійти до висновку, що система нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності потребує суттєвого вдосконалення. Лише проведення суттєвих і глобальних змін зможе гарантувати інвестиційну привабливість в близькій перспективі. В Україні необхідно впорядкувати інвестиційні процеси шляхом створення пільг і зняття обмежень щодо діяльності іноземних інвесторів, удосконалення нормативно-правової бази, сприяння процесу приватизації, забезпечення сприятливих умов для підприємств з іноземними інвестиціями, .

Для успішного формування і нововведення такої політики важливим фактором є використання закордонного досвіду, що в свою чергу емпірично обґрунтовує

перспективу створення сприятливого інвестиційного клімату і зміцнення свого власного інвестиційного потенціалу.

Інвестиційні процеси забезпечують подальшу стабільність фінансових ринків. Поряд з цим важливим зовнішньополітичним й економічним пріоритетом для України є її інтеграція до європейського співтовариства. Ефективним інструментом досягнення Україною стратегічних цілей є імплементація іноземного досвіду.

Світова практика іноземних інвестицій досить диверсифікована. Навіть найбільш розвинені ліберальні країни мають низку заходів державного контролю над припливом іноземного капіталу. Диха М.В. виділяє наступні моделі іноземного капіталу в національну економіку [16, с.33-34], що представлено на рис.1.8.

Рисунок 1.8. Моделі допуску іноземного капіталу в національну економіку

1-ша модель «контролю інвестицій», – країна контролює обсяг іноземного капіталу.

2-га модель «виборча селективна лібералізація» – надає доступ лише у межах окремих галузей.

Згідно 3-ьої моделі в рамках регіональних угруповань надається національний інвестиційний режим.

4-а, найбільш ліберальна регіональна модель – «взаємне надання національного режиму», –інвестори країн-партнерів имають взаємний доступ в економіку.

5-та модель – «комбінації національного режиму та режиму найбільшого сприяння», в яких формулюються галузі та сфери, що не підлягають під дію сприяючих режимів.

Тому на даному етапі розвитку економіки Україні потрібно створити сприятливе інвестиційне середовище задля подальшого залучення фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка динаміки надходжень міжнародних інвестицій в Україну

Впродовж багатьох років одним з пріоритетних напрямків розвитку економіки України є збільшення обсягів залучення міжнародних інвестицій. Проте, як свідчать дані останніх років, економіка України не змогла позбутися вагомих структурних деформацій, а сукупна продуктивність усіх факторів виробництва значно відстає від розвинених країн і як наслідок, за рівнем добробуту населення.

Значна кількість українських підприємств і дотепер залишаються технічно відсталими та енергоємними. Дана ситуація спричинена завдяки несприятливому інвестиційному клімату, нестабільності економічної ситуації в країні, високому рівню оподаткування підприємств, недолікам в інвестиційному законодавстві.

Динаміку надходжень міжнародних інвестицій в Україну протягом 2018-2022 рр. (станом на 31.12) подано відповідно до даними Держкомстату України у табл.2.1.

Таблиця 2.1. - Обсяг міжнародних інвестицій в Україну за період 2018-2022 рр,
млн.дол.США

Показники	Роки					Відхилення					
	2018	2019	2020	2021	2022	2020р./2019р.		2021р./2020р.		2022р./2021р.	
						млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%
МІ в Україну	4455	5860	-868	6687	838	-6728	-114,81%	7555	-870,39%	-5849	-87,47%
МІ з України	-5	648	82	-198	344	-566	-87,35%	-280	-341,46%	542	-273,74%
Сальдо	4460	5212	-950	6885	494	-6162	-118,23%	7835	-824,74%	-6391	-92,82%

Проводячи аналіз міжнародних інвестицій в Україну за 5 років (2018– 2022 рр.), ми можемо помітити, що спостерігалася загальна позитивна динаміка зростання надходжень МІ в економіку України. Період 2018-2019 свідчить про поступове зростання обсягів МІ. Потужне зростання відбулося МІ з України в 2018 та 2019 роках - як наслідок стабілізації інвестиційного клімату в Україні. Тоді як 2020 рік - наслідок COVID-19, коли обсяги МІ у економіку України становили - 868 млн.дол.США свідчить про суттій спад обсягів інвестування. Послаблення впливу COVID-19 у 2021 році призвело до стрімкого нарощування обсягів МІ і в 2021 р. і складала 6687 млн.дол.США.

Такий приріст в секторі інвестування був спричинений тим, що інвестори оголосили про здійснення понад 13 тисяч проектів міжнародних інвестицій.

У 2022 роках ми можемо спостерігати погіршення цих показників, яке зумовлене негативним повномасштабним вторгненням на територію України. Це призвело до зменшення обсягів МІ за період 2021-2022 рр. на -5849 млн.дол.США, що становить 87,47%.

Варто зазначити, що найвищі показники та різке збільшення кількості МІ було помічено саме перед пандемією та початком повномасштабної війни в Україні. Безумовно такі негативні події призвели до зменшення у наступних роках МІ на 114,8% або на 6728 дол. США у 2020 в порівнянні з попереднім роком та на 87,47% або на 5 849 дол. США у 2022 році в порівнянні з минулим роком.

У табл.2.2 подано поквартальний розподіл МІ за період 2021-2022 рр.

Таблиця 2.2. - Поквартальний розподіл МІ за період 2021-2022 рр.

	Роки							Відхилення	
	2021				2022			III кв. 2022р./I кв. 2021р.	
	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.	I кв.	II кв.	III кв.	млн. дол. США	%
МІ в Україну	1541	1201	2386	1559	-470	260	400	-1141	-74,04%
МІ з України	24	8	-138	-92	107	-26	78	54	225,00%
Сальдо	+1517	+1193	+2524	+1651	-577	+286	+322	-1195	-78,77%

Поквартальний розподіл МІ свідчить про позитивні показники надходження інвестицій впродовж 2021 року і спад у 2022 року.

Динаміку надходження іноземного капіталу в Україну протягом 2016 -2021 рр. представимо на рис.2.1.

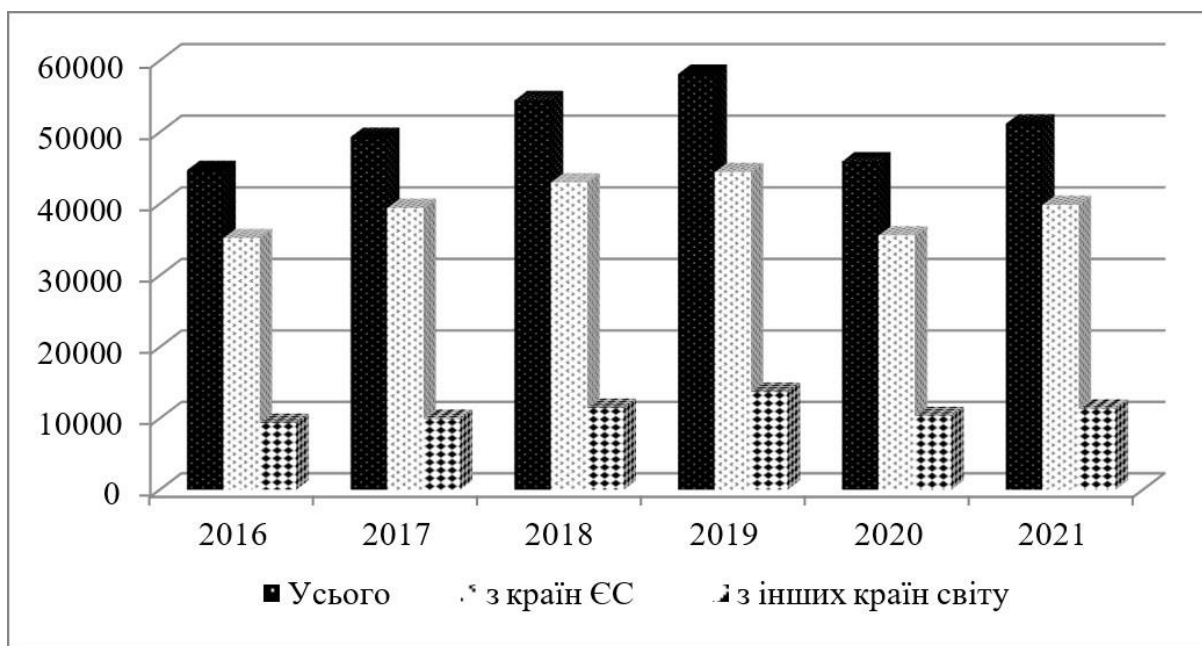

Рисунок 2.1. Динаміка міжнародних інвестицій в Україну, млн.дол. США.

Як видно, до 2020 року в Україні спостерігалась тенденція до збільшення міжнародних інвестицій в Україну. Проте у 2020 році обсяг міжнародних інвестицій в Україну зменшився і становив 45917,0 млн.дол.США, що на 12241,0 млн.дол. США менше, ніж у 2019 році.

Поряд з цим помітне суттєве зменшення надходжень міжнародних інвестицій в Україну з країн ЄС і становить 35 575,5 млн.дол.США, що на 8847,5 млн.дол. США менше, ніж у попередньому році.

Причинами такої ситуації є економічна та політична нестабільність в країні, прогалини в інвестиційному законодавстві, відсутність належного інституційного забезпечення розвитку інвестиційного ринку, значний податковий тиск, бюрократія та корупція в місцевих і центральних органах влади.

У 2021 році спостерігається збільшення обсягу МІ з країн ЄС, що пов'язане з євроінтеграційним спрямуванням України. Загалом внесено понад 35 млрд 575,5 млн дол. інвестицій, що становить 77,5% загального обсягу акціонерного капіталу, а з інших країн світу - 10 млрд 340,5 млн дол. - відпо відно 22,5% [21].

Проведемо аналіз міжнародних інвестицій в економіку України з головних країн-інвесторів протягом 2019-2021 рр. (табл.2.3).

Таблиця 2.3. - Аналіз МІ в економіку України з основних країн-інвесторів протягом 2019-2021 рр., млн.дол.США

Країна	2019	у % до загального підсумку	2020	у % до загального підсумку	2021	у % до загального підсумку
Всього	58 157,1	100	45 915,9	100	51 197,2	100
Кіпр	19 025,9	32,93	13 711,2	28,76	15 817,3	31,04
Нідерланди	5 551,5	9,57	5 112,1	11,12	6 150,4	12,1
Німеччина	6 292,1	10,81	5 721,3	12,45	5 841,5	11,53
Велика Британія	2 713,9	4,67	2 144,5	4,62	2 146,9	4,37
Австрія	3 247,5	5,62	2 526,3	5,52	2 882,3	5,67
Віргінські острови (Британія)	2 483,5	4,31	1 998,7	4,25	1 879,7	3,65
Швеція	445,7	0,77	382,1	0,83	338,5	0,66
Франція	1 835,8	3,21	1 615,0	3,42	1 707,5	3,24
Італія	1 267,8	2,18	999,1	2,18	1 066,6	2,08
США	991,1	1,70	862,3	1,88	810,2	1,58
Швейцарія	1 330,4	2,19	1 391,6	3,23	1 681,5	3,28
Польща	845,4	1,45	831,2	1,81	977,8	1,91
Угорщина	689,4	1,19	594,7	1,30	648,4	1,27
Беліз	1 055,6	1,82	642,4	1,40	555,7	1,09

Джерело: складено на основі [15].

Найбільшу питому вагу упродовж 2019-2021 рр. у структурі МІ в Україні займають Кіпр, Німеччина та Нідерланди. Частка Кіпру у структурі МІ в Україні 2019 році становить 32,73 %, у 2020 році – 29,86%, і у 2021 році – 30,84 %.

Слід зазначити, що офшорна компанія на Кіпрі для українського бізнесу – це досить зручний інструмент для інвестицій у великий бізнес на батьківщині. Її перевагою є оптимізація податків, швидке і вільне розпорядження валютою без контролю з боку українського обслуговуючого банку. Тому слід розуміти, що за найбільшими компаніями-інвесторами в економіку стоять саме власники з України.

Питома вага Німеччини у структурі МІ в Україні 2018 році становила 10,83%, у 2019 році – 12,47 %, а в 2020 році – 11,44 %. Питома вага Нідерландів у структурі МІ в Україні 2018 році становила 9,56 %, у 2019 році – 11,13 %, у 2020 році – 12,02%.

Саме тому, можна стверджувати, що розвинуті європейські країни є основними інвесторами, що свідчить про привабливість нашої країни для європейських інвесторів у довоєнний період.

Основними особливостями підприємництва та іноземних капіталовкладень розвинутих країн ЄС в Україну, є наступні:

1. Кіпр (30,84 % у структурі МІ в економіці України). Режим офшорної зони на території Кіпру, сприяв здійсненню опосередкованих МІ, які в 5 разів перевищують власні інвестиції. За оцінками багатьох експертів, значну частину МІ з Кіпру здійснюють саме дочірні структури українських фірм і приватний вітчизняний капітал. Проте апровадження урядом Кіпру у 2018 р. податку на депозити може поступово прибрати з лексику термін «феномен кіпрських інвестицій».

2. Німецькі МІ становлять 11,43 % у загальній структурі МІ в економіці України. Слід розуміти, що за умов функціонування холдингової моделі капіталізму великі ТНК здійснюють інвестиційну діяльність зазичай за рахунок нерозподіленого прибутку.

У холдинговій моделі капіталізму великі транснаціональні корпорації (ТНК) зазвичай здійснюють інвестиційну діяльність за рахунок нерозподіленого прибутку, тобто грошових коштів, які залишилися від прибутку, що було отримано в попередні періоди. Крім того, вони можуть брати участь у банківських запозиченнях, щоб залучити додаткові фінансові ресурси.

Хоча ТНК можуть використовувати акціонерний капітал для фінансування своїх інвестицій, це не є їх основним джерелом фінансування. Це може бути пов'язано з тим, що залучення нових акціонерів може зменшити контроль за компанією, а також залежність від зовнішніх інвесторів. Замість цього, ТНК можуть використовувати існуючі активи, такі як нерухомість, обладнання, запаси та інтелектуальна власність, як забезпечення для банківських запозичень.

Холдингова модель капіталізму не обов'язково потребує залучення фінансових ресурсів через зростання акціонерного капіталу або використання інших форм залучення фінансів з фондових ринків. ТНК можуть використовувати різноманітні джерела фінансування, включаючи нерозподілений прибуток та банківські запозичення, для фінансування своїх інвестицій.

3. Обсяг МІ з Нідерландів становить 12,02 % у загальній структурі МІ в економіці України. Економіка даної країни спеціалізується на нафтопереробній промисловості, хімії та нафтохімії, біотехнологічній фармацевтиці.

Ця країна входить до першої десятки експортерів ліків, електронного машинобудування, харчової промисловості, у тому числі виготовлення екологічно чистих продуктів. Компанії даних галузей є активними експортерами капіталу. Також Нідерланди активно здійснюють МІ у сферу послуг України, а саме, банківський сектор, консалтингові, інжинірингові та логістичні компанії.

4. Австрія - країна з загальним обсягом МІ 5,63 % у загальній структурі надходжень в економіку України. Орієнтована ця країна на виробництво спеціалізованої продукції.

5. Велика Британія, на яку припадає 4,17 % у загальній структурі МІ в економіці України сконцентрову значну частину свого капіталу, розташованого за кордоном, в переробній промисловості. Серед лідируючих видів діяльності:

харчова та тютюнова, нафтовидобувна та нафтопереробна, гірничодобувна. Вагома частина МІ цієї країни спрямована у фармацевтику та біотехнології [53, с.5-6].

В 2019 році іноземні інвестиції зменшились в зв'язку з воєнними подіями на сході України та анексією Криму. Після 24 лютого 2022 року обсяги МІ стали ще меншими [22].

Проаналізувавши список основних країн-інвесторів в економіку України зробимо аналіз галузевої структури у довоєнний період. Для цього розрахуємо обсяги міжнародних інвестицій упродовж 2019-2021 рр. відповідно до видів економічної діяльності України, що подано в табл.2.4.

Таблиця 2.4. - Аналіз МІ в економіці України за видами економічної діяльності упродовж 2019-2021 рр., млн.дол.США

Вид економічної діяльності	2019	у % до загального підсумку	2020	у % до загального підсумку	2021	у % до загального підсумку
Всього	58156,9	100	45916,0	100	51 195,6	100
Будівництво	1648,6	2,74	1288,9	2,71	1 610,9	3,43
Промисловість:	18012,5	30,97	14817,1	32,27	16 250,2	31,74
- переробна промисловість	14701,5	25,28	12569,5	27,37	13 676,3	26,71
- добувна промисловість	1668,9	2,87	1461,2	3,18	1 603,0	3,13
Сільське, лісове та рибне господарство	839,5	1,45	593,9	1,27	862,5	1,64
Оптова та роздрібна торгівля	7559,5	12,95	6018,9	13,07	7 207,1	14,11
Інформації та телекомунікації	2093,4	3,59	1857,2	4,04	2 678,3	5,15
Операції з нерухомим майном	4371,1	7,55	3804,2	8,27	3 979,4	7,74
Фінансова та страхова діяльність	15348,8	26,39	11537,4	25,13	12 572,7	24,56
Діяльність у сфері адміністративного обслуговування	1963,9	3,37	1437,5	3,14	1 368,1	2,68
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	144,3	0,24	51,3	0,12	74,8	0,17
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	185,7	0,32	127,7	0,25	142,1	0,29
Освіта	14,4	0,02	12,2	0,03	14,0	0,027
Надання інших видів послуг	27,4	0,053	22,7	0,051	22,9	0,043

Як бачимо, протягом 2019-2021 рр. головними видами економічної діяльності, у які надходять МІ є промисловість, зокрема переробна, фінансова та страхова діяльність.

Значна частка інвестицій припадає на оптову та роздрібну торгівлю. Питома вага промисловості у структурі МІ в Україні 2018 році становить 30,97 %, у 2019 році цей показник дорівнює 32,27 %, у 2020 році відповідно 31,74 %.

Питома вага фінансової та страхової діяльності у структурі МІ в Україні 2018 році займає 26,39 %, у 2019 році складає 25,13 %, у 2020 році становить 24,56%. Питома вага такої оптової та роздрібною торгівлі у структурі МІ в Україні 2018 році займає 13,00 %, тоді як у 2019 році цей показник дорівнює 13,11%, у 2020 році збільшився до 14,08 %.

Тому, доцільно стверджувати, що народне господарство України стабільно функціонувало протягом багатьох років у довоєнний період.

Міжнародні інвестиції розподіляються нерівномірно і по регіонах України, тому існує нагальна необхідність проведення аналізу надходжень МІ за регіонами, оскільки переважна більшість міжнародних інвестицій спрямовувалась у промислово розвинені області.

Найбільший обсяг іноземних інвестицій упродовж 2019-2021 рр. надходить до м. Києва, Київської, Дніпропетровської, Харківської, Одеської та Львівської областей (80,95 % всіх залучених міжнародних інвестицій).

Ці регіони найбільш привабливі для іноземних інвесторів, проте таке спрямування міжнародних інвестицій та капітальних інвестицій в регіональному розрізі блокує рівномірний соціально-економічний розвиток регіонів і посилює подальше збільшення розриву в їхньому розвитку.

А тому проведемо детальний аналіз обсягів надходжень МІ у регіони України протягом 2019-2021 рр. (табл.2.5).

Таблиця 2.5. - Аналіз МІ у регіони України упродовж 2019-2021 рр., млн.дол.США

Область	2019	у % до загального підсумку	2020	у % до загального підсумку	2021	у % до загального підсумку
Всього	58158,1	100	45916,2	100	51 195,7	100
Вінницька	279,2	0,49	251,0	0,54	234,5	0,47
Волинська	338,9	0,57	272,3	0,61	302,4	0,64
Дніпропетровська	9091,7	15,59	7758,5	16,88	7 774,1	15,21
Донецька	3511,2	6,12	2551,4	5,65	2 105,4	4,12
Житомирська	388,3	0,72	285,7	0,60	467,9	0,89
Закарпатська	446,9	0,74	376,2	0,79	368,4	0,73
Запорізька	1125,1	1,97	885,5	1,94	1 313,7	2,54
Івано-Франківська	813,0	1,37	926,1	2,03	922,9	1,84
Київська	1947,3	3,24	1653,7	3,59	2 037,1	3,97
Кіровоградська	151,0	0,27	84,9	0,20	79,1	0,16
Луганська	883,9	1,53	670,9	1,44	644,8	1,27
Львівська	1705,8	2,92	1375,0	3,00	1 912,3	3,74
Миколаївська	280,3	0,47	232,9	0,52	317,9	0,59
Одеська	1671,2	2,90	1432,7	3,13	2 290,9	4,43
Полтавська	1064,9	1,81	1028,8	2,22	1 184,8	2,30
Рівненська	313,2	0,56	269,5	0,60	294,5	0,58
Сумська	427,5	0,74	264,7	0,58	228,9	0,43
Тернопільська	67,9	0,11	56,4	0,12	133,2	0,26
Харківська	2216,5	3,82	1726,1	3,76	1 859,2	3,62
Херсонська	278,9	0,47	210,3	0,46	376,8	0,75
Хмельницька	225,6	0,39	188,8	0,40	209,8	0,39
Черкаська	890,2	1,53	510,1	1,09	382,7	0,73
Чернівецька	69,8	0,12	68,7	0,15	60,8	0,12
Чернігівська	128,6	0,21	104,2	0,24	110,0	0,21
м. Київ	28040,3	48,27	22732,9	49,51	25 584,1	49,98

Джерело: складено на основі [15]

Протягом 2019-2021 рр. основним джерелом фінансування є власні кошти підприємств і організацій, питома вага який у 2019 році складає 66,35 %, тоді як у 2019 році – 70,47 %, а у 2019 році – 67,4 %.

Динаміка капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування за період 2019-2021 рр. подано у таблиці 2. 6.

Таблиця 2. 6. - Капітальні інвестиції за джерелами фінансування в Україні за 2019-2021 рр., млн. грн.

Джерело фінансування	2019	у % до загального підсумку	2020	у % до загального підсумку	2021	у % до загального підсумку
Всього, у т.ч. за рахунок	249873,4	100	219419,9	100	251154,3	100
коштів місцевих бюджетів	6797,1	2,73	5918,4	2,71	12422,9	4,9
коштів державного бюджету	6175,0	2,47	2739,3	1,27	6114,5	2,4
кредитів банків та інших позик	34734,9	13,91	21739,3	9,90	18299,8	7,5
власних коштів підприємств та організацій	165786,8	66,34	154630,4	70,47	169257,9	67,4
коштів населення на будівництво житла	24071,9	9,62	22064,1	10,06	30283,5	12,0
коштів іноземних інвесторів	4271,3	1,72	5639,8	2,56	7834,8	3,1
інших джерел фінансування	8037,1	3,23	6689,8	3,03	6941,2	2,7

Джерело: складено на основі [15].

Слід розуміти, що іноземні інвестиції в Україну у довоєнний період були постійними, проте їх обсяги частково скоротилися порівняно з докризовим періодом. Прогнози сучасних іноземних аналітиків також не є оптимістичними з огляду на війну в Україні. Німецькі експерти вважають, що обсяги іноземних інвестицій цього року і впродовж наступних суттєво зменшаться [63, с.152].

Залучення прямих інвестицій до України може бути ускладнене рядом проблем, які впливають на бізнес-клімат країни, не пов'язаних з війною, серед яких:

Корупція. Україна має проблему з корупцією на різних рівнях, що може впливати на довіру інвесторів і зменшувати їх інтерес до ризикованих інвестицій в країну.

Податкове законодавство. Україна має досить складну систему податків, що може ставити під загрозу інвестиційний клімат. Необхідність виконання різноманітних податкових процедур може відволікати інвесторів від бізнесу.

Недостатній рівень розвитку інфраструктури. Незважаючи на розпочаті деякі інфраструктурні проекти, Україна все ще має деякі проблеми зі зв'язками, транспортом, енергетикою та іншими важливими секторами, які можуть вплинути на ефективність інвестицій.

Нестабільність політичної ситуації. Політична нестабільність може впливати на бізнес-клімат та створювати ризики для інвесторів. Це також може створювати проблеми зі стабільністю валюти та інших економічних факторів.

Відсутність належної правової системи. Україна має проблеми з правовою системою, що може відлякати інвесторів. Відсутність належної правової системи може створювати ризики для інвестицій та підприємництва.

Таким чином, до 2019 року в Україні спостерігається незначна стабільна тенденція до збільшення надходжень міжнародних інвестицій в Україну, що викликано політичною ситуацією в країні..

2.2. Аналіз структури міжнародних інвестицій в економіці України

Для проведення аналізу динаміки міжнародних інвестицій необхідно розглянути країни, які здійснили найбільші інвестиції в економіку України впродовж 2021 року, визначимо обсяги за основними державами-інвесторами.

До основних десяти держав-інвесторів, на які припадає близько 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 15 788,3 млн. дол., Німеччина – 5 852,5 млн. дол., Австрія – 2 881,8 млн. дол., Нідерланди – 6 151,5 млн. дол., Велика Британія – 2 136,9 млн. дол., Франція – 1 708,5 млн. дол., Віргінські Острови

(Брит.) – 1 875,7 млн. дол., Італія – 1 066,6 млн. дол. та Швейцарія – 1 676,5 млн. дол. [21] (рис.2.2).

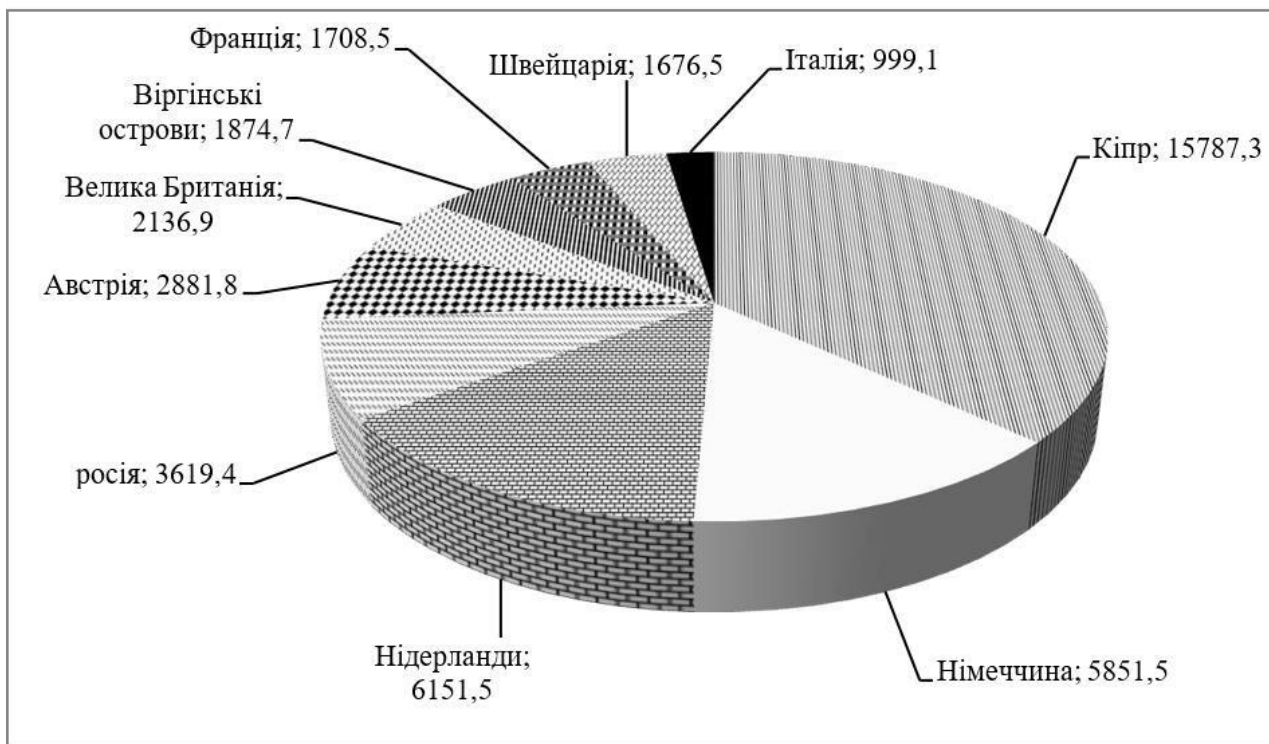
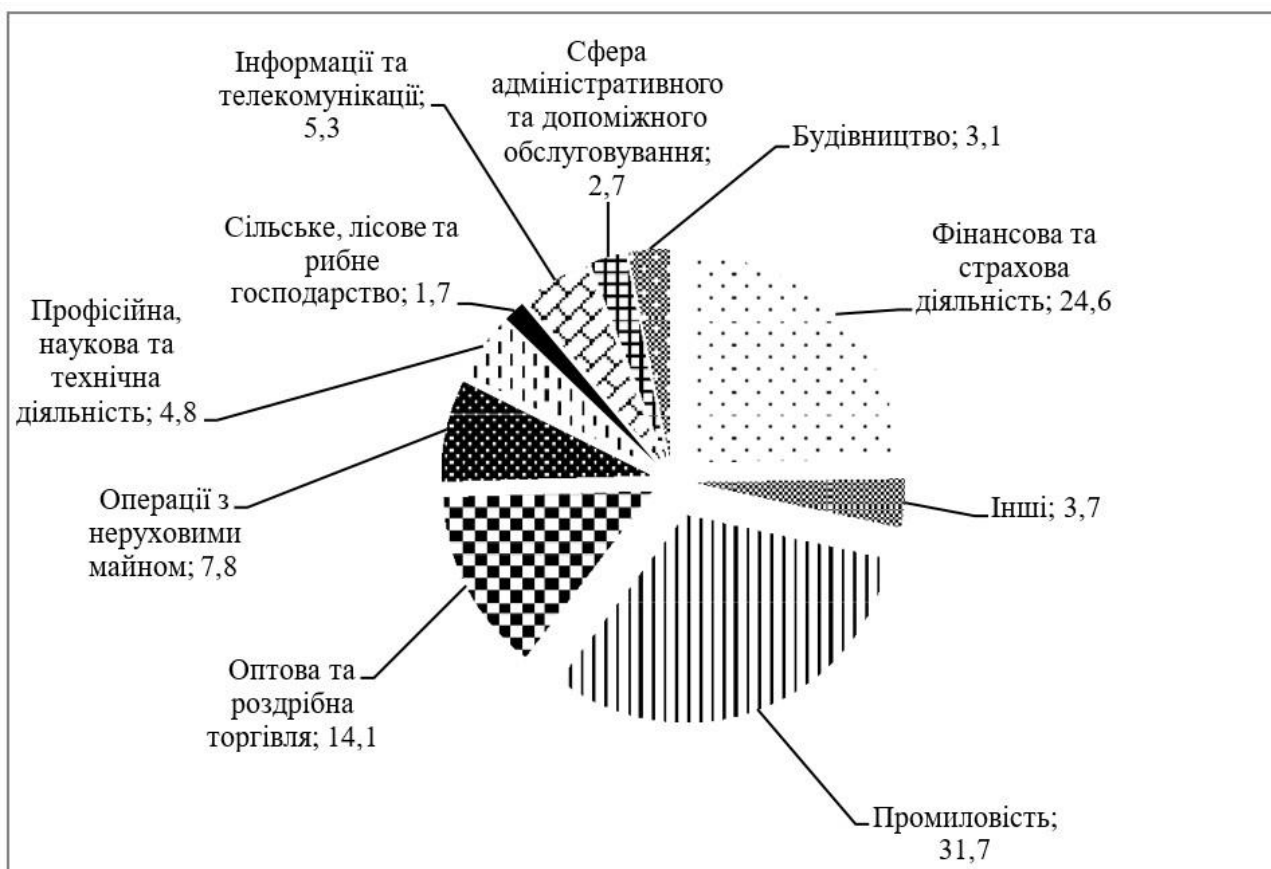

Рисунок 2.2. Розподіл міжнародних інвестицій в Україну у 2021 році за країнами-інвесторами, млн.дол.США

В трійку основних інвесторів МІ в Україну входять Кіпр, Нідерланди, Німеччина, що залишається незмінним упродовж рокі незалежності. На жаль, ці капіталовкладення в Україні мотивовані не бажанням підтримати національного виробника, а своїми корисливими цілями - захоплення внутрішнього ринку товарів та послуг. Значна кількість іноземних інвесторів просто намагається покращити своє фінансове становище, шляхом здійснення операції на внутрішньому ринку України [42, с.81].

Аналіз структури міжнародних інвестицій в українську економіку у 2021 році подано на рис.2.3.

Рисунк.2.3. Структура міжнародних інвестицій в економіці України у 2021 році за видами економічної діяльності, %.

Як бачимо, у 2021 р. особливу увагу іноземні інвестори надавали галузям із швидким терміном окупності – оптовій і роздрібній торгівлі (14,1 %), промисловості (31,7 %), оптовій і роздрібній торгівлі (14,1 %), фінансовій та страховій сфері (24,6 %). На даному етапі економічного розвитку додаткових інвестицій потребують такі види діяльності, як сільське, рибне та лісове господарство (1,7 %), сфера адміністративного та допоміжного обслуговування (2,7 %), будівництво (3,1 %).

Аналіз структури МІ у 2021 році в Україну з країн ЄС в розрізі регіонів подано на рис.2.4.

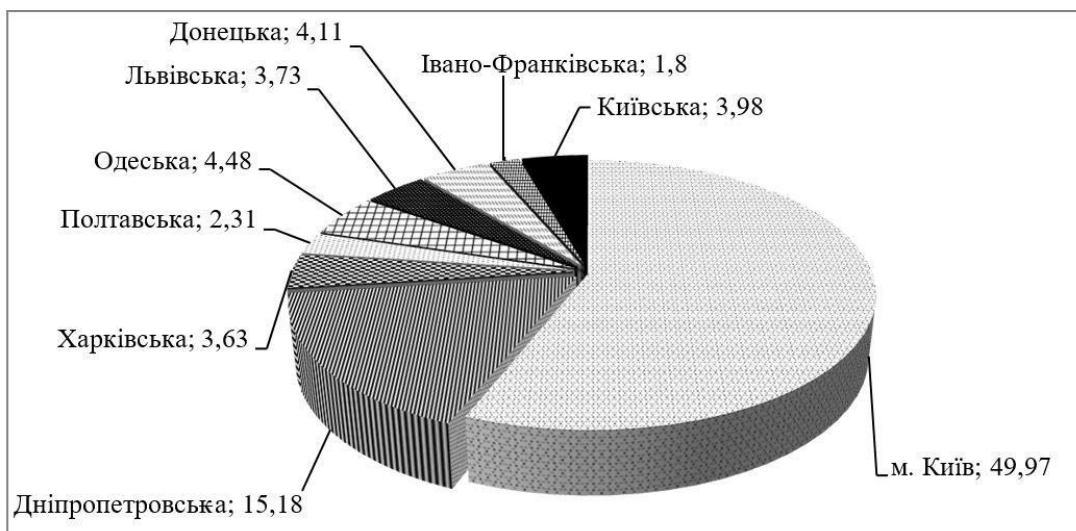

Рисунок.2.4. Структура МІ у 2021 році в Україні з країн ЄС в розрізі регіонів

Щодо регіонального розподілу інвестицій, можемо відмітити, що їх основну частку внесено до м. Київ (49,97 %), Дніпропетровської (15,18 %), Харківської (3,63 %), Донецької (4,11 %), та Київської (3,98 %) областей.

Аналіз структури капітальних інвестицій за джерелами фінансування за 2020 рр. подано на рис.2.5.

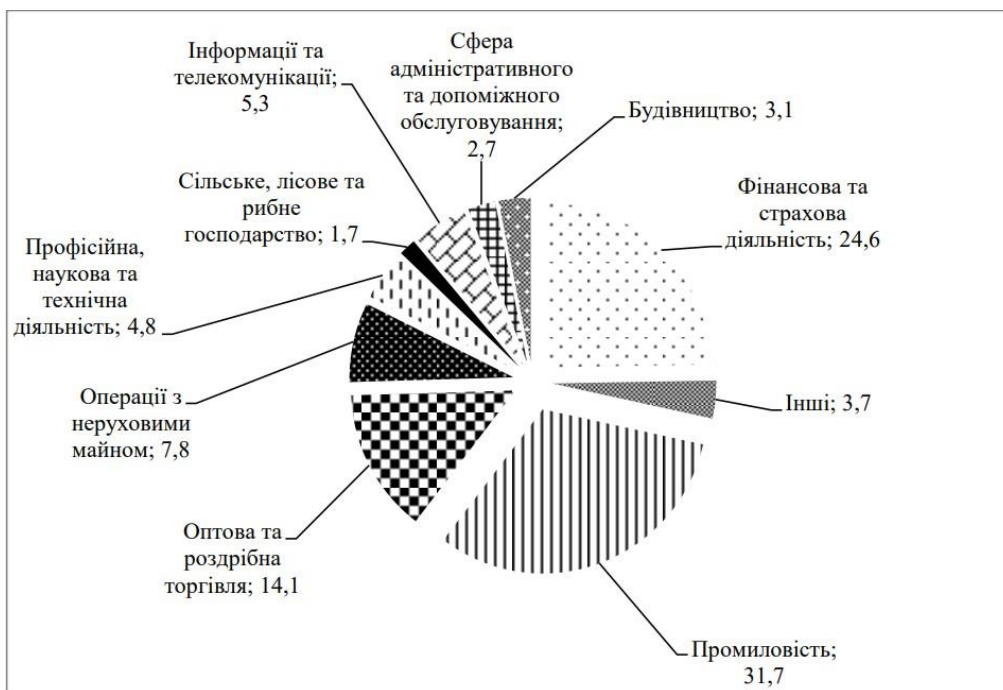

Рисунок.2.5. Розподіл капітальних інвестицій за джерелами фінансування за 2021 рік., млн.грн.

Таким чином, як у 2021 році, так і раніше, пріоритетним джерелом фінансування стабільно були власні кошти підприємств. Кошти іноземних інвесторів лише незначною мірою впливають на загальну ситуацію з капіталовкладенням в нашій країні (7834,8 млн.грн.), тому на противагу розвинутих державам, економіка України в основному інвестується саме за рахунок реінвестування доходів підприємств. На решту країн-інвесторів припадає тільки 1/3 від загального обсягу капітальних вкладень (за рахунок місцевих бюджетів – 12423,2 млн.грн., державного бюджету – 6114,5 млн.грн., кредитів банків та інших позик – 18298,5 млн.грн., іноземних інвесторів – 7835,8 млн.грн., населення на будівництво житла – 30284,2 млн.грн.).

Отже, обсяг іноземних надходжень до України постійно зростає до 2019 року, проте суми даних коштів були порівняно невеликими, Україна так і залишилась менш привабливим об'єктом інвестування відносно країн Східної Європи. Причиною такої ситуації є несприятливий інвестиційний клімат, нестабільність економічної ситуації в країні, високий рівень оподаткування підприємств та недоліки в інвестиційному законодавстві.

2.3. Аналіз надходжень міжнародних інвестицій в Україну з країн Європейського Союзу

На даному етапі розвитку світових інтеграційних процесів Європейський Союз є важливим торговельним партнером України. Основною метою української зовнішньоекономічної політики є постійне залучення нових держав. Відносини України та ЄС характеризуються значним спектром зв'язків та передбачають регіональне, торговельно-інвестиційне співробітництво та надання технічної допомоги.

Проведемо аналіз міжнародних інвестицій в економіку України з країн ЄС у 2019-2021 рр. (табл.2.7).

Таблиця 2.7. - Аналіз МІ в економіку України з країн ЄС у 2019-2021 рр.,

млн.дол.США

Країна	2019	у % до загального підсумку	2020	у % до загального підсумку	2021	у % до загального підсумку
Загалом	44 433,0	100,00	35 575,5	100,00	51195,6	100,00
Австрія	3 258,50	7,32	2 525,40	7,10	2871,8	5,63
Велика Британія	2 713,10	6,11	2 145,50	6,03	2136,9	4,17
Греція	337,2	0,76	254,2	0,71	201,9	0,38
Данія	175	0,40	147,9	0,42	184,3	0,35
Естонія	182,2	0,41	240,1	0,67	283,6	0,55
Ірландія	71,9	0,16	72,3	0,21	80,1	0,16
Іспанія	67,8	0,14	65,5	0,18	72,7	0,13
Італія	1 268,80	2,85	998,6	2,80	1066,8	2,08
Кіпр	19035,87	42,84	13710,60	38,54	15787,5	30,84
Литва	354,9	0,80	189,2	0,54	176,8	0,35
Люксембург	681,1	1,54	401,4	1,13	492,0	0,96
Мальта	53,3	0,12	32,3	0,10	-	-
Нідерланди	5 562,52	12,52	5 111,47	14,37	6150,7	12,01
Німеччина	6 291,79	14,16	5 720,52	16,08	5850,9	11,42
Польща	844,1	1,89	831,2	2,34	978,3	1,92
Португалія	15,81	0,04	7,62	0,02	-	-
Румунія	25,02	0,06	25,29	0,07	29,58	0,06
Словаччина	104,1	0,23	74,9	0,21	90,12	0,18
Угорщина	689,38	1,55	594,73	1,67	648,1	1,27
Фінляндія	118,17	0,27	103,35	0,29	186,84	0,36
Франція	1 825,81	4,11	1 614,68	4,54	1708,4	3,34
Швеція	445,74	1,00	382,11	1,07	338,47	0,66

Джерело: складено на основі [15]

Досить динамічно розвиваються основні форми міжнародних зв'язків – інвестиційне співробітництво та зовнішня торгівля. Європейський Союз важливим джерелом інвестицій, що приносять в економіку України не лише фінансові ресурси.

Як бачимо, найбільшу питому вагу за період 2019-2021 рр. у структурі МІ в Україну займають такі країни, як Кіпр, ФРН та Нідерланди. Питома вага Кіпру у загальній структурі МІ в Україні 2019 році складала 32,73 %, у 2020 році – 29,86%, у 2021 році – 30,84 %.

Питома вага ФРН у структурі МІ в Україні 2019 році становить 10,82 %, у 2020 році – 12,46 %, у 2021 році – 11,43 %. Питома вага інвестицій з Нідерландів у структурі МІ в Україні 2019 році складає 9,56 %, у 2020 році цей показник становить 11,13 %, у 2021 році – 12,02 %. Тому, слід розуміти, що європейські країни є потужними інвесторами для вітчизняної економіки і складають левову частку всіх інвестиційних надходжень.

Структуру основних країн-інвесторів в Україну з країн ЄС у 2021 році подано на рис.2.6.

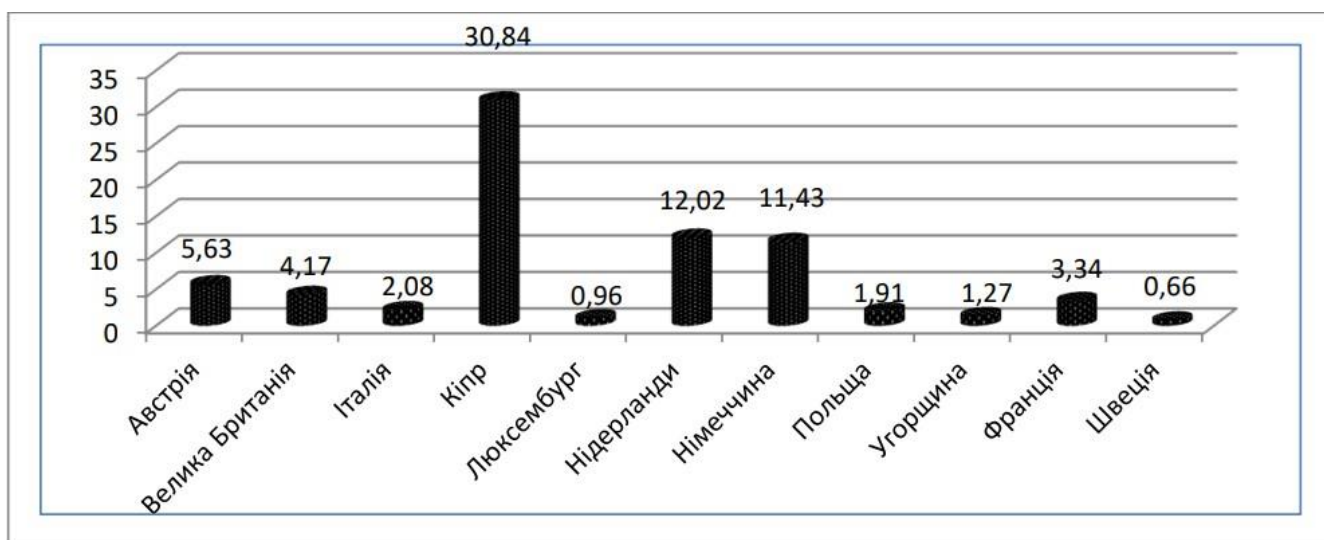

Рисунок. 2.6. Структура основних країн-інвесторів в Україну з країн ЄС у 2021 році, %

Основними країнами-інвесторами в Україну з країн ЄС у 2020 році є стабільно Кіпр (30,84 %), Німеччина (11,43%) та Нідерланди (12,02 %).

У 2021 році Україна найбільше інвестувала у Кіпр (90,52 %), Латвію (1,09 %) та Польщу (2,71%).

Структуру основних країн ЄС до яких Україна інвестувала у 2020 році подано на рис.2.7.

Основним інвестиційним партнером України є Кіпр, до якого Україна інвестує найбільше міжнародних інвестицій загальним обсягом 90,52 % і від якого отримує найбільше міжнародних інвестицій у розмірі 30,84 %.

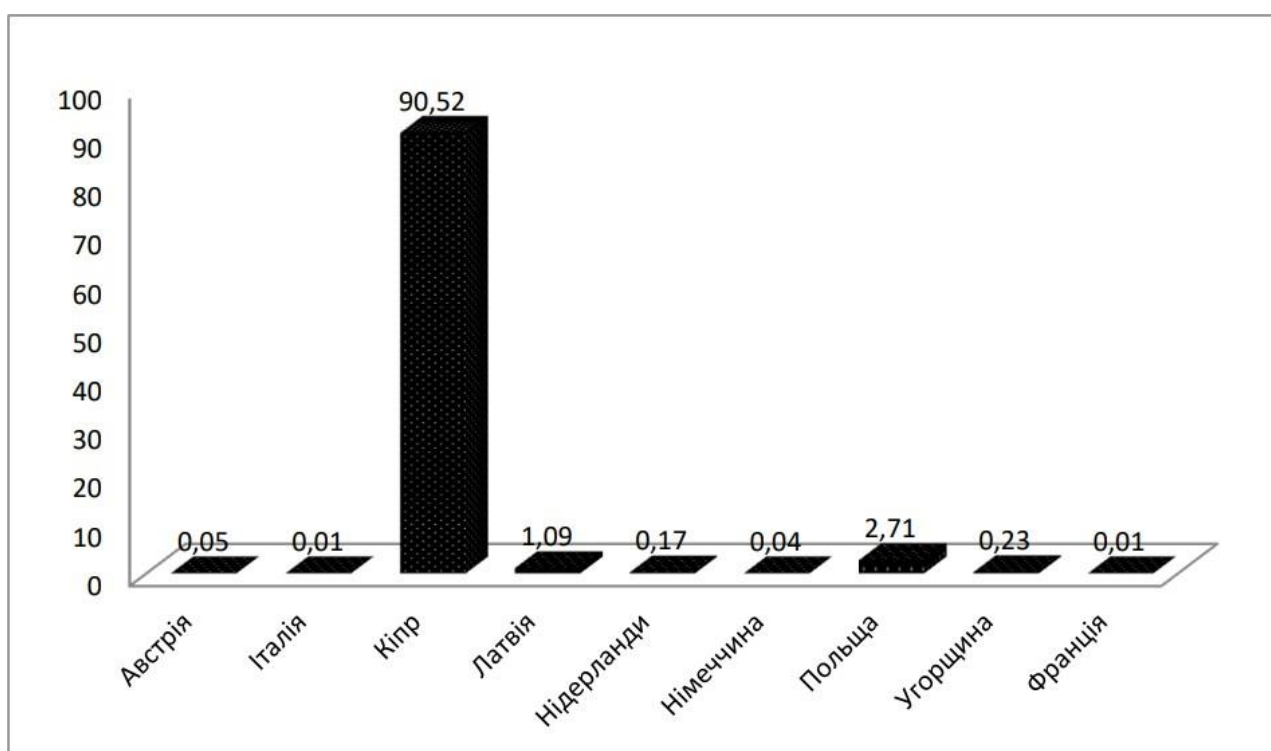

Рисунок. 2.7. Структура інвестицій основних країн ЄС до яких інвестує Україна у 2020 році, %

При проведенні аналізу українського інвестиційного ринку були виявлені вагомні проблемні аспекти такі як існування схильності до інвестування в існуючі офшорні зони та загальний дисбаланс в регіональній структурі надходжень МІ у вітчизняну економіку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Важливою умовою ефективної ринкової трансформації і активізації інвестиційної діяльності економіки України є залучення іноземних інвестицій. Розвиток ринкових відносин країни не може відбуватись без залучення міжнародних інвестицій. Міжнародні інвестиції є основою розвитку підприємств, окремих галузей та економіки держави загалом.

Міжнародні інвестиції (МІ) є важливим джерелом фінансування для економіки України. Це означає, що інвестори з інших країн вкладають гроші безпосередньо в українські підприємства та проекти. МІ можуть мати значний вплив на розвиток економіки України, зокрема на збільшення обсягу виробництва, зростання зайнятості та підвищення економічного зростання.

Розуміючи незворотні процеси транснаціоналізації та глобалізації сучасної економічної системи, класифікація міжнародних інвестицій дає можливість розуміти їх сутність і використати відповідні знання, щоб сформувати ефективну систему залучення на підприємства, оскільки є необхідним підґрунтям та необхідною передумовою для прийняття управлінських рішень.

Одним із найбільш дієвих інструментів залучення міжнародних інвестицій у світовій практиці вважаються індустріальні парки, оскільки надають багато переваг країнам та регіонам. Серед основних слід виділити активізацію промислового виробництва, створення нових робочих місць, зростання та подальшу диверсифікацію експорту, трансфер технологій та сучасних управлінських практик, розвиток нових видів економічної діяльності, зокрема, високотехнологічних.

Починаючи з 2018 р., відбувається поступове поживлення інтересу іноземних інвесторів до економіки України. Проте цей період іноземні інвестиції

направлялися переважно у менш технологічно- та наукоємні галузі і сфери економіки такі як харчова промисловість, металургійне виробництво, виробництво гумових і пластмасових виробів.

На частку цих галузей припадало 56,8% від загального обсягу міжнародних інвестицій в економіці України станом на кінець 2019 р. А тому вважаємо, що пріоритетними мають бути середньо- і високотехнологічні галузі промисловості.

На даний час рівень іноземних інвестицій у ці галузі залишається досить низьким, оскільки частка міжнародних інвестицій, які спрямовуються у фармацевтичну промисловість, склала на кінець 2019 р. 0,16%, у галузі машинобудування — трохи більше 2%. Ці галузі є високо ризиковими для інвестицій, оскільки вимагають значних капіталовкладень, які не є швидко окупними.

Враховуючи несприятливий інвестиційний клімат та низький рівень якості інституційного середовища в Україні, закономірно, що іноземні інвестори уникають додаткових ризиків вкладання коштів, тому потрібно широко впроваджувати податкові і неподаткові методи інвестиційного стимулювання.

На відміну від розвинутих країн, які сьогодні мають сучасні технології та інфраструктуру, Україні, необхідно вкладати більше коштів у їх формування та подальший розвиток.

Інвестиційна привабливість України для іноземних інвесторів у 2015 р. суттєво знизилася (загальні обсяги падіння склали майже 30% порівняно з попереднім роком), що обумовлено, насамперед, початком військового конфлікту на сході України, макроекономічними проблемами, значною політичною нестабільністю.

Поряд із цим надання у 2014 р. Європейським Союзом автономних торгових преференцій Україні сприяло подоланню кризових явищ. Проте, слід розуміти, що обсяги міжнародних інвестицій допоки не досягли значення 2014 р.

Як видно з проведеного аналізу, до 2019 року в Україні спостерігалась тенденція до збільшення міжнародних інвестицій. Проте у 2019 році обсяг прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку зменшився і становили 45 917,0 млн.дол.США, що на 12 241,9 млн.дол.США менше.

У 2019 році спостерігалася тенденція зменшення надходжень міжнародних інвестицій в Україну з країн ЄС і становила 35 574,5 млн.дол.США, що на 8848,5 млн.дол. США менше, ніж було у попередньому році.

Найбільш активні країни-інвестори в Україні - це Кіпр, Нідерланди, Велика Британія, Швейцарія та Люксембург. Найбільш популярними секторами для міжнародних інвестицій є фінанси та страхування, оптова та роздрібна торгівля, виробництво, транспорт та зв'язок, а також енергетика та добувна галузь.

Загалом, МІ можуть відігравати важливу роль у розвитку економіки України, але для забезпечення стійкого та сталого зростання необхідно продовжувати проводити реформи та політику, спрямовану на підтримку інвестиційного клімату в країні.

Із країн ЄС загалом внесено 35 млрд 575,5 млн дол. інвестицій, що становить 77,5%, з інших держав світу - 10 млрд 340,5 млн дол., що склада 22,5%.

На сьогодні ЄС є одним з найбільш потужних іноземних інвесторів для України. Незважаючи на те, що наша країна потребує іноземних інвестицій, для їх здійснення до 24 лютого 2022 року існували серйозні перешкоди, включаючи непередбачуване та нестабільне вітчизняне законодавство, корпоративне рейдерство, відсутність незалежної судової влади, що причиною зловживання

суддів та значні затримки у поверненні ПДВ, які однозначно поглибилися після повномасштабного вторгнення України.

Крім того, у процесі аналізу українського інвестиційного ринку були виявлені також такі проблемні чинники, як низька диференціація іноземних інвесторів, схильність до інвестування в офшорні зони та різкий дисбаланс в регіональній структурі надходжень міжнародних інвестицій у вітчизняну економіку.

Україна для подальшої активізації іноземного інвестування повинна змінити пріоритети міжнародного інвестування, переорієнтувавши їх максимально швидко з екстенсивного на інтенсивний та інноваційний напрями. Проте слід розуміти, що активізація останньої потребує комплексного підходу.

Не так багато питань є важливішими для майбутнього економіки України, ніж відновлення торгівлі та інвестиційного клімату. Сьогодні багато залежить від забезпечення безпеки українських кордонів та подальшого налагодження безперешкодного відновлення нормальних судноплавних шляхів до Азії, Європи та Африки.

Але навіть після досягнення міцного миру відбудова країни буде досить складним викликом. З огляду на високоосвічену робочу силу, поонна Україна зможе багато запропонувати світу, особливо з поверненням біженців від війни.

Загалом, новий статус України як країни-кандидата на вступ до ЄС відкриває широкі можливості для розширення торгівлі та покращення інвестиційного клімату.

Проблема з прямими іноземними інвестиціями (МІ) досить складна, але її потрібно буде вирішити, щоб Україна могла реалізувати свій торговельний потенціал. Оскільки українська інфраструктура значно пошкоджена, то відновлення вимагатиме значних капіталовкладень. В минулому показники

України із залучення міжнародних інвестицій були слабкими, тому буде важливо кардинально зміцнити інституції та правоохоронну систему, щоб обмежити корупцію та інші проблеми, які перешкоджають надходженню МІ в Україну. Оптимістично, але цілком імовірно, Україна отримає велику користь від процесу інтеграції до ЄС, який окреслює подальші напрямки реформ.

З огляду на статус кандидата до ЄС Україна повинна використовувати основні вимоги європейської інтеграції для формування всіх змін у своїй політиці. Перспектива членства в ЄС може допомогти орієнтуватися в процесі реформ і пом'якшити пов'язані з ним потенційні внутрішні конфлікти, як це було з країнами-кандидатами.

Для телекомунікаційних, поштових, морських та фінансових послуг необхідним буде запровадження режиму внутрішнього ринку. Також важливим подальше відкриття ринку державних закупівель на додачу до доступу, наданого через Угоду СОТ про державні закупівлі.

Приєднання до секторальних ініціатив ЄС прискорить вирішенні нагальних проблем. Україна зацікавлена у приєднанні до єдиного цифрового ринку ЄС та прискоренні участі в імплементації Зеленої угоди ЄС.

Укладення угод про вільну торгівлю (ЗВТ) з акцентом на торговельних партнерів ЄС, таких як Марокко, Туніс та Алжир. Це країни Середземноморського регіону, і ЗВТ з ними сприятиме кращому використанню Пан'європейсько-Середземноморської конвенції про преференційні правила походження (конвенція РЕМ). Іншими досить перспективними партнерами для ЗВТ є Південна Корея, Індія та Індонезія.

Завершення усіх реформ у сфері верховенства права та захисту прав власності – це один з основних пріоритетів як для залучення іноземних інвестицій, так і для сприяння довгостроковому зростанню.

Запровадження нових схем страхування ризиків. В постійному очікуванні післявоєнної напруженості – або ж ризику існуючої напруги – знадобиться фонд для покриття неекономічних ризиків для іноземних інвесторів.

Світовий банк постійно проводив експерименти з мультидонорськими фондами, проте слід розуміти, що досить важко забезпечити життєздатність подібного фонду в масштабах української економіки. Капіталізація експортно-кредитного агентства міжнародними донорами сприятиме поліпшенню фінансування торгівлі та збільшити експорт.

Подальший розвиток інфраструктури якості включає відновлення лабораторій та спеціалізованих об'єктів, які постраждали внаслідок повномасштабної війни, необхідно створити нові об'єкти та підвищити спроможності українських державних службовців у сферах, пов'язаних із контролем якості.

Налагодження кращого транспортного та логістичного сполучення між Україною та ЄС для всіх видів транспорту. Для цього потрібно розвивати інтермодальні транспортні вузли в Україні.

Успішна реалізація даних рекомендацій вимагає постійної активної участі України. Враховуючи постійні зміни у законодавстві та інституціях України під час підготовки до членства в ЄС, роль ЄС у виконанні цих рекомендацій є ключовою. Вона передбачає фінансову та технічну підтримку, а також готовність швидко інтегрувати Україну в усі сектори та сфери, що передбачені Угодою про асоціацію та чинними галузевими угодами, до набуття повного членства.

Маємо підкреслити, що обговорення можливих подальших шляхів розвитку торгівлі та МІ стосується постконфліктного світу. До перемоги економіка воєнного часу однозначно потребує більших обмежень, зокрема, контролю за рухом капіталу. Проте в довгостроковій перспективі потенційна трансформація, яку пропонує членство в ЄС буде відбуватися здебільшого зсередини.

З огляду на вищезазначене, Україні необхідно покращувати власний інвестиційний імідж та просувати власний потенціал на інвестиційних заходах у воєнний та післявоєнний період. Потрібно виконувати всі необхідні умови критеріїв, на яких базуються суверенні кредитні рейтинги.

Саме тому потрібно впровадити низку компенсаційних стимулів, а саме, надати можливість врегульовувати виникаючі суперечки за альтернативним правом, реформувати служби статистики, надати податкові пільги у більшості секторів, створити портфоліо з інвестиційних проектів за секторами, розробити секторальні стратегії із залучення інвестицій та специфічні стимули за видами інвесторів.

Розуміючи загальні закономірності руху капіталу у світі, тверезо оцінюючи власну конкурентоспроможність, розуміючи, яке місце Україна хоче опанувати на ринку зовнішніх інвестицій, та визначивши чіткий план дій, Україна має всі шанси для нарощування обсягів надходження міжнародних інвестицій в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов В.Б. Теоретичне підґрунтя класифікації іноземних інвестицій. Науковий вісник НЛТУ України. 2015. Вип. 20.14. С. 290-299.
2. Бирка М.І. Класифікація прямих іноземних інвестицій. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління 2018. № 725. С. 24-31.
3. Бирка М.І. Сутнісна характеристика прямих іноземних інвестицій. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2012. № 727. С. 301-308.
4. Бугас Н.В., Богданець І.С. Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Технології та дизайн. 2014. № 2.
5. Ванькович Л.Я., Ковальчук С.І. Іноземні інвестиції: визначення, сутність, класифікація. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2018. № 635. С.146-151.
6. Вовчак О.Д. Інвестування: [навчальний посібник]. Львів: Новий Світ 2000, 2018. 544 с.
7. Говорушко, Т. А., Обушна Н. І. Сутність прямих іноземних інвестицій та їх класифікація. Теорії мікро-макроекономіки. 2013. Вип. 41. С. 91-99.
8. Горбатюк Л.М. Інвестиції: економічна сутність і класифікація. Вісник Полтавської аграрної академії. 2020. № 2 С.201-204.
9. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436- IV URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Гоцуляк Л.В. Інвестиційна політика розвинених країн в умовах становлення інноваційної економіки. Ефективна економіка. 2014. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/>
11. Гринів Т.Т. Іноземні інвестиції в Україні в період кризи: стан і перспективи розвитку. Науковий вісник НЛПУ України. 2017. № 2. с. 69-73.
12. Дахно І.І. Міжнародне приватне право [навч.посібник]. К.: Центручбової літератури. 2008. 316 с. URL: <http://readbookz.com/>

13. Дацій Н. В. Розвиток іноземного інвестування в економіці. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 20. С. 9-11.
14. Денисенко М.П., Воронкова Т.Є. Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Вісник ЖДТУ. 2015. № 1(51). С.163-167.
15. Державний комітет статистики України URL: <http://ukrstat.gov.ua/>.
16. Диха М.В. Обґрунтування моделей допуску та політики залучення іноземного капіталу в національну економіку. Вісник Львівської державної фінансової академії. 2011. № 20. С. 32-37.
17. Дірко А.А. Вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток країни – реципієнта . Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. 2014. Вип. 87. С. 186-194.
18. Драбик І. Прямі іноземні інвестиції та інші форми експансії транснаціональних корпорацій на глобальному ринку. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2018. № 628. С.89-94.
19. Звягіна К.С. Проблеми іноземного інвестування в Україні. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. 2013. № 1. С.98-100.
20. Івченко Н.М. Проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в Україну. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: фінанси та кредит. Суми: СНАУ, 2014. - № 1.
21. Інвестиційне співробітництво Україна – ЄС [URL: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/>]
22. Інформаційна довідка про стан інвестування в Україні URL: <http://reforms.in.ua/>
23. Катан Л.І. Фінансові аспекти іноземного інвестування. Экономика и управление. 2006. № 2-3. С. 26-29.
24. Козуб В.О., Дзюбанова Н. Д. Вільні економічні зони як інструмент залучення іноземних інвестицій у розвиток економіки України. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2011. Вип. 1. С. 467-475.

25. Коротаєва Ю.В. Застосування світових тенденцій інвестиційних процесів в економіці України. Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки. 2015. № 25(1). С.211-216.
26. Кравчун О.С. Механізми державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Теорія та практика державного управління. 2012. № 3(38). С.323-332.
27. Леус М.М. Суть та класифікація іноземних інвестицій. Вісник національного університету «Львівська політехніка». 2018. № 635. С.181-186.
28. Лобуцько А.В. Теоретичні основи інвестиційної діяльності на сучасному етапі розвитку економіки регіону. Вісник ЖДТУ. 2010. №3(53). С.261-265.
29. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник. Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. 376 с.
31. Маслій В. Теоретичні аспекти застосування методу групувань в статистичному дослідженні процесу іноземного інвестування в Україні. Економічний аналіз: зб. наук. пр. 2011. Вип. 8.1. С. 446-448.
32. Мисько Н.С. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Управління розвитком. 2014. № 6(169). С. 62-65.
33. Музиченко А.С. Державне регулювання інвестиційної діяльності. К.: Науковий світ, 2019. 345 с.
34. Національний банк України URL:<http://bank.gov.ua>
35. Негрич О. Аналіз впливу мотивацій іноземних інвесторів на форми реалізації інвестиційних проектів. Галицький економічний вісник. 2019. №4 (37). С.124-131.
36. Обушна Н.І., Мацибора Т.В. Державне регулювання прямих іноземних інвестицій в Україні. К.: ННЦ ІАЕ, 2012. 213 с.
37. Обушна, Н. І. Економічна сутність прямих іноземних інвестицій та їх класифікація. Реформування економічної системи України в контексті світового співробітництва: збірник тез доповідей міжнар. науково-практичної конференції, 21 квітня, 2011 р. В.: ВТЕІ КНТЕУ, 2011. Ч. 1. С. 326-329.

38. Особливості залучення іноземних інвестицій в економіку України URL: <http://life-prog.ru/>
39. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. К.: Лібра, 2002. 472 с.
40. Петкова Л., Проскурін В.. Муніципальні інвестиції та кредити. Київ, 2016. 158 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/>
41. Подвисоцький Ю.А. Аналіз впливу фінансових інвестицій на економічний розвиток країни. Ефективна економіка. 2011. № 5.
42. Полковниченко С.О., Аркадьєва Н.В. Вплив прямих іноземних інвестицій на розвиток економіки України. Науковий вісник ЧДІЕУ. 2017. № 3(7). С. 79-85.
43. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ: за станом 26.10-2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
44. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ: за станом 06.11.2014 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
45. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України від 06. 09. 2012 № 5205-VI. Офіційний сайт Верховної Ради України / Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
46. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки: Закон України від 29.09.2010 р. № 1900 р URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
47. Прокопчук О.А. Іноземні інвестиції в економіку України: тенденції та перспективи. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2013. №1 (3). С.200-206.
48. Реверчук С.К., Реверчук Н.Й., Скоморович І.Г. Інвестологія: наука про інвестування [навч.посібник]. Атіка, 2001. 264 с.
49. Решевець О.В. Правове регулювання іноземної інвестиційної діяльності. Державне будівництво. 2018. № 2.
50. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій. К.: Либідь, 2015. 720 с.

52. Романова Т.В. Динаміка надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну та в економіку Полтавської області. Ефективна економіка. 2012. № 3.
53. Ромусік Я.В. Прямі іноземні інвестиції: світові тенденції та структурний розподіл в економіці України. Економіка промисловості: Науково-практичний журнал. 2012. № 3-4. С. 3-8.
55. Руденко В.В. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Інвестування». Вінниця: ВННІЕ ТНЕУ, 2014. 123 с.
56. Руденко О.Є. Зарубіжний досвід залучення іноземних інвестицій в економіку України. Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. 2012. Вип. 125.
57. Рудь Л.П. Механізм державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Науково-технічний збірник. 2010. № 96. С.143-148.
58. Тесля С. М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація. Науковий вісник НЛТУ України. 2019. Вип. 19.3. С. 131- 139.
59. Томич П.М. Умови залучення іноземних інвестицій на українські підприємства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2012. № 748. С.266- 270.
60. Турпак Т.Г Особливості функціонування та напрями покращення сучасного стану інвестиційного клімату в Україні. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 12 (139). С. 73-75.
61. Федак Л.М. Сучасні проблеми залучення інвестицій у розвиток економіки України. 66-та студентська науково-технічна конференція. Секція «Економіка і менеджмент»: збірка тез доповідей / Національний університет «Львівська політехніка». Львів : Видавництво Національного університету